Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

(С В Е Т)
Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУВЛА 1928 ШЕРА ДЕНЗ | № 127 (4418). | ЕРА, 22 октябрь 1970 шу. | Мах 2 кап.

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Советски Союза къахьегамхой! Даха ма доагIIара накъагIоргда вай Коммунистически парте XXIV съезда! ЛакхагIа айе шерен пхе шерен планаш ханал хьалха кхоачашъяра съезда сийна яьржача социалистически яхьа байракх!

(КПСС ЦК ТІахьехамашцара)

ІАННА СИХАГІА КИЙЧЪЕ ФЕРМАШ

Гуйре чакхйолаш лятт. Чуйаш ваа йоахк хьаьжкІаш, коартолаш, шекара свекла сайна йола тІехьа кхача культураш. Цхьабакъда кхашшен фермашкен хІана а бІаргаш саьрг кхийтача санна аьуза кхаш а хьайбаш а лелладераш: лаьтта лелладераш зийа лаьтта оахаш, гурахь ю культураш дІа-оаш ба, хьайбаш лелладераш фермаш Іанна кийчъеш, доккъар Іалашдеш, кхы балхаш деш ба. ТІехьатетта йиш йоаца балхаш сихха дах даха, производства эффективность лакхъе, планаш а КПСС XXIV съезда сийна тІайнйа социалистически деххараш а кхоачашде гІерташ ба юртахкара къахьегамхой.

Шелал эттача къаьстта дуккха тул балхаш хьайбаш лелладерий. Хьайбаш ца дойтташ Іангара лаьцй, цар продуктивность лакха лаьттаc еза цар, дуккаьгІе дакххе деза дуди, шура, тІа. Из деккар кхоачашдар вай колхозашек совхозашеи Іан кийчо ярах тийша хургаш.

Дуккха ээараш доахан, жа, хьаккарч а ухх шера вай боахамашка Іалакхха лезаш. Цу гІулакхо Іалаьмате беакхтоккаме деккараш оттаву колхозийн совхозийн кулгалхоштен специалисташтен, партийни, советски, боахама организашта хьалхашка. Цар де дезар да хьайбашка йІайхача а диза долаш а ІалакххийтаркI кийчо оча дикза диса гІулакххаш сихха дахьахер; дерригача хьайбашта Іай ьшаргдола доакъар цар Іа доахкхертдоачча дІеттIа а эза дІаоттаде деза. дерригa хьайбаш чулаттаргдола помещенеш товаь, йоахъаь дІаоттае еза, жа Іуэгта, доаханга хьожйраьита, лоярхашта, фермай кхача болхлошта лакха овсарде йолаш къахьегара оша хьалаш Іалашде деза.

На кхета а деш республикерча дукхача боахамий хьайбаш лелладераша хаммахьа ю Іан кийчо. Хьазпаргъя вай, масала, Грозненски районерча «Юбилейный» совхоза шурий-товарни ферма. Іай доахан лоаттаде кийчдаь доалаш латт, цу ферма кхийш. Детта доахан чудоахка шаккхе кхий йеханизаци нь де. Кхо доакхад транспортер, доахан детта устатоешш, автопоилкаш, кхыйола механизмаш товчь кийча я. Кхаачам болаш кийчдаьа доакъар: 2840 тонн силос, 1633 тонн чи, 433 тонн йол а Іалашъяр. Лоаша аьча, Іа кхериме цаи цу боахама хьайбаш лелладераьшта. Дика латт Іан кийчо ярa гІулаккх Сунженски района «Щеча Эскарл» цIерагIча колхозе а. Хьайбаша Іадоакхаргдола помещенеш дика я укхаза. Яь йоалаш латт царна аІаш йола ремонт. Шоотта Іалашдаьр доакъар. Эрий тІаьнна буц а йолаш доахан доалкаде даьтІенаш а мангал хьакха цонаш а яц колхоза. цудухьа искусственни культурин дахьІенаш хьакьй цига.

Цхьабакъда массанахьа а даи гІулакхто ношта. Эсала лел Іан кийчо ярa гІулакх Ачхой-Мартана района боахамашка. Дуккхача фермашка ю латт укхазе помещенешта ремонт яра балхаш. «Лермонтовский» совхоза йкъагІча отделенe хьайбай фермерахийл хІанэ а, тоаланза да: цийлертІа лац, хьаьш цкъа бахьан тоадахьале а тиша да, эсала да лаІераш кораши.

Колхозашкея совхозашкен хьайбай помещенеш хьалъе езаш ер ухх шера гІошлоатаю организацеш. Амма кхьиеттал юрта боахама министерство шей низаца де дезаш хиннача балхий плаш а кхоачашъяьй нйс бетта. Укх шера хьалъеь а яьна эксплуатаце дІайла езаш йола 2180 бежанна лаьрхІа кхийш, 800 устагІанна лаьрхІа желаш, кхыйола помещенеш хьалъеь ца яла могаш я.

ЧІоагГІа доархІаме гІуллекх да хьайбашта кхоачам хилалд деккар Іалашдар. Амма из гІулакх дуккхача боахамашка эсала латт. Цхьайолча колхозашкен совхозашкен хІанэ а кхоачам болаш йол, силос, кхыйола доакъар Іалашъяьй. Іалаьмате ю эттад доакъар Іалашдаре гІулакх Советски района кхьайолча колхозашка. Масала, Ленина цIерагIча колхозе кІезига уйла яьй мангал хьакхара, цудухьа хІанэ, Іе йола дукха юкъ ца йисача када доакъар долаш дац ишиоза. ХІаьта доакъар ца кхача шурен дукха а хург мичча цунга. ТІаккха, ишта кхоачашъергуьа ю план а тІайна деххараш а?

Хаммаьхьа мангал а хьаха йол Іалаш ца ьча боахамаш хІанэ уйла е еза аьхки шоаш дах гІалат мишта тоаберга яхача дешa. Сихха оаргІбовза беза боахамий кулалхой ча, гІалемаш, свекла лордаш, гідургиб киднаш доакъара Іалашъера. Къаьстта теркам тІабахийта беза хьажкІай, силос кийчъера. Из чІоагГІа ашаргьа зІамигача а детта а доахана.

Ишта доархІаме да кхм за талхалехьа оарцагІа а ааьня сихха хьайбаш ІадоаккхерIгола помещенеш тоаяр. Де дезар да тховнаш, кІайле, кореш, наІараш, хьаьш уж йолча моттиташка механизмаш сихха тоаяр, кхера кхе, уттаь, нувхаш дІа а йоахаш фермай тоаяле цІекъяр. Тоаe еза сахчара карташ.

ХьатІадоагІаш дола Іе цІеншаттара экзамен а Нохч - ГІалгІайчен хьайбаш лелладерашта. Республика юрта боахама министерство, районни юртбоахама управленеш, райкомаш, райисполкомаш лехкарийла я кхы тІехьа а ца доакхаш сихха малагІча колхозон совхозон мишта кийчо вай Іанна тахка, дах гІалаташ тоадарa де дезараш белгалдаха. Колхозий а совхозий а кулгалхошен специалисташен, партийни организацешта беррита хьайбаш лелладраш оаргІбаха беза Іан кийчо ярр, эшшача гІшлошъераш бехийта беза новкъостала.

Массане а кхетаде деза керттери дар кхоачам хилал доакъар Іалашдар, из фермашта хьатІадар, эшача ремонт яр долга. Цунах тийша да хьайбаш Іангара дахар, планаш тІайна деккараш кхоачашдар, КПСС XXIV съезда а Сийлахь-боккхача Октябра цІейна а сийленна накъьдахар, хІаьта ишта керрача пятилетка хьалхарча шере доаьаргдола толамаш а.

ОКТЯБРА СИЙНА

Технологий гІулакхаш

«Грознефтехимзаводы» объединение предприятешта юкъе хьалхарчарна кхоачашъйай продукцена реализаци яра итт бетта план В. И. Ленина цІерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхлоачача завода технологаша. Ер бутт болаеьа цар планал совгІа реализаци еэгьа итташ эзараш сомий махьа мехкдаьтта продукцена. Аралецача продукцега дІабета мах лохбарах, продукцена реализаци яра план тІехкхоачашъярах укх шера планах лаьрхІачул совгІа пачхаьалкхенна бан пайда 881 эзар сом да. Къахьегама овсарле планал совгІа 13,3 процент лакхъеннай.

Уж толамаш доахача хьалхара моттиг яьккхай В. А. Литвинов, Г. А. Бычкова керте латтача кхоалагІчен йиъалагІчен пехий коллективаша.

Л. ФОМЕНКО.

Октябрьски цІей гарга ю кхоачам а чІогагІа хьинар яйлум къахьегам ба Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхозе къахьегамхой. Социалистически яхье баьннача юкъе белгалаьнна боахама дикагІа йола шофер Уматтиреев Шама. Кхьа, фермашка эггара сагатагІа бола болх беш я цун автомашина. ХІанэ ферме доакъар дІаоза ца яз.

СУРТА ТІА: Уматтиреев Шама аргІаньрча рейсе ваха кийчлуш ва.

С. Хасиев сурт.

Нохч-ГІалгІай химически заводе къаьстта дика къахьегаш я спиртош боада ореэхцача конденсированни сульфата установка (НССБ) коллектив. Укх шера ца плана совгІа арехийна продукци 37 эзар сома махьа я. Къаьстта дика къахьег цига операторо гІанча йоа. Юнусова, оператора гІанча йоа. Магомадова, кхычар.

Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа норма 130—135 процент кхоачалаю цар. Шей къахьегама толамаш цар хетаду Октябра дезача цІейна.

СУРТА ТІА: оператор У. Юнусов.

И. Панова сурт.

ХА МА ТИЛЛИЙТА

Республика юрта боахама къахьегамхой хІанэ а чуйца баьннабац тІехьа кхача культураш. Цунца цхьана чакдаха дезаш кхы а дукха балхаш де кхеш лелладерий. Цу дерригне а дІадех царгара шоай беррига низ уж балхаш сихдара тІабахийтар. Из иас дош а да, къаьстта Октябрьски цІей гарга кхаьчача уйт денош.

20 октябрь тІаьхоачаш республике шекара свекла кхаь дакъеш ша дакъа чуийцал. Кхыче районашкарчуй сихагІа лел из болх Ачхой-Мартана, Гудермеса районашка, хІаьта керттерча дакъе из культура кхеэш йолча Урус-Мартана, Шаьла районашка цу балхе сихлуш бац. Ши эзар гектар тІе йисай республике кхы а чуэца шекара свекла.

Дукха хьамкІаш я хІанэ а чуэцача МалгІобика, Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана районий боахамий кхашка.

Гурахь дуэ хьатеш дІадера динхагІа йола ка тулийташ латт, хІаьта хІанзалца дІадийна хьатеш 78 процент мара дац. Агротехника тахха а еш хІанзачул тІехьагІа вай боахамий кхашка дІаде деза 40 гектара тІе хьат. Цо, шеко йоаццаш, тІадоагІача шера хьеборгболча аьункьа зе дерга.

Республика эггара хьалха гурахь дуэ хьатеш дІадийна дахьнал Надтеречни района боахамаш. Дукха тІама ца эшшаш из болх чакхбаьккхаб Ведана, Грозненски, Наурски районашка. Цхьабакъда Ачхой-Мартана, МалгІобика, Наьсарен, Урус-Мартана, Шаьла, Шалковской районашка из болх хІама бола геттара тІехьабох.

Зябь ахера план 46 процент кхоачашъйай республика, цхьайолча районий юкъерчарея дикка лоаттаь, масала, Нохчий-Юрта района колхозашка зябь кийчъяра план 25 процент кхоачашьйай, Шелковской района — 28 процент. Ишта ледара пол из болх Ведана, Наьсарен, Урус-Мартана районашка.

Юртарча къахьегамхой эггара сагатагІа дола деккар де ловццача юкъа къахьегама темпаш ай а я ишта дикза диса балхаш сиха чакхдахар.

19 ОКТЯБРЬ ТІАКХОАЧАШ ЗЯБЬ АХАРАХИ ГУРАХЬ ДУЭ ФЛАТАШ ДІАДЕРАХИ ЙОЛА СВОДКА

(процентешца)

Районаш	Дуэ дІадийнад	Зябь ахар
Ачхой-Мартана	59	54
Ведана	91	21
Грозненски	86	39
Гудермесски	56	65
МалгІабика	5	35
Надтеречни	111	56
Наьсарен	29	26
Наурски	94	63
Нохчий-Юрта	80	21
Советски	53	75
Сунженски	74	49
Урус-Мартана	53	39
Шаьла	69	60
Шалковской	69	28
г. Грозный	119	73
Еррига	76	46
20-X-69 шера хиннар	87	42
Юрта боахама колхозашка, совхозашка	76	48
«Скотопром» объединене	53	19
«Грозвино» объединене	114	59
«Консерплодоовощ» объединене	71	59

ПАРТЕ ТІАХЬЕХАМА ДОШ

Селхан кепатеха арадаьхад Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 53 шу дизара хетадаь КПСС Центральни Комитета ТІахьехамаш. Массаза а сийлахь цІей хьагІакхоачача хана санна, советски лаьтта тІоллла, еррига планета тІа тІоллла дІададьржар вай лениски парте дош, марксизма-ленинизма — шийн байракха кІал а этта дерригача мехкий къахьегамхоша империализмана духьал, социализми коммунизми котъяккхара къовсам лоаттабеш болча, даим дийнача интернациональни хьехама сийрдача идеяшца миллионаш а миллионаш а болча наьха деган уро а уттадеш.

ХІанзара цІей советски халкъа къаьстта белгалдоалаш да: из белгалдоакх ленински юбилей шера, пятилетка, чакхйоалача хана, КПСС XXIV съезд хилале хьалххагІа. Денал долаш коммунизм хьалъеш доаллар, марксизма-ленинизма идеяш котъяккхара тІехьара, дерригача дунен тІарча машара тІехьара къовсачал дола къовсамхо, вай советски халкъ хьамсарча парте кулгалца бІубенна дІахьалхташкахьа дода Октябра новкъа. ЧІоагІ а ду, тоа а лу болхлой классах колхозий ахархоштен юкъера барт, вай общества социально-политически идейни цхьоагІо. СССР халкъашта юкъера вежарий доттагІал. Лерггоаца Ленина васкеташ кхоачашдара къовсам а лоаттабеш, советски нах кхы а айтагІа а кхотаду дерригача халкъо ма ярреи массе оагІоракьарен хьаллоацаш йола политика лелаеча Коммунистически партена гонахьа. Из хІанз къаьстта шаьра гуш да аллахий творчески хьинар низ болаш айдаларах, хургйолча партийни съезда сийна дерригача халкъо йоаржаьйна яхьах. ХІара дего чІоагГІа къобалду ТІахьехамий дІайха дешаш: **«Советски Союза къахьегамхой! Даха доагІача тайпара накъагІоргда вай Коммунистически парте XXIV-ча съезда! ЛакхагІа айе съезда сийна шерен пхе шерен планаш ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхьа байракх!».**

Октябрьски цІейна кийчо еш долча вай халкъо керда толамаш доах коммунизм хьалъеча ерригача участкашка. Укх деношка дика кхааш ух заводашкарен гІншлошъечарен. колхозийн совхозийн кхашкара, Іилмай институташкара а эскара доахьошкара а — советски патриоташа ударни вахта дІахьош мел йолча моттигашкара. Цхьабакъда, хІанзчул тІехьагІа а кІезига болх бе беззл вай пятилетка толамца кхоачашъеь йоккхара, парте XXIII-ча съезден КПСС Центральни Комитета Пленумийн решенеш чакхъяхара. Сийлахь - йоккхача революце хІара шу дизар белгалдаккхара дикагІа йола способ а къоастадаза дисача деккараштa уйла тІаерзаар яха ленински указани дерригІа кхоачаш а еш. Октябрьски тІахьехамашка никъ дакъьала беш дола зош оалаш мехкарча къахьегамхой хІара оргадага кхайк парти.

ХІанзарча хьалашка вай экономика хьалъяра керттера деккар — обществени производства эффективность ма могга лакхьяр. Іилма - техническ прогресс эргаьккха тоаяра дарла тІа цунна интенсификаци яр. ХІаьта цул маІан за — къахьегамен материальни ресурсаш кІезагагІа дІахарчаш а йоьйташ, плайови заданеш кхоачашъяр, оборудоване пайда дикагІа эзар, экономе режим тешаме кхоачашъяр, къахьегама овсарал хадданна лакхъяр. Іилманен техникен керда карагІдьниараш сихагІа практикана юкъеккахьар. Социалистически аьгуіэ болхлой деккар — продукцин бахача маха тоаяраши дукхагІа арахецара йолча торонех беззагІа пайда эзар. изделеш дикагІен дарагІен хьяр. Юрта боахама электрификаци комплексни механизаци, лаьттаьшта химизаци мелиораци яра оттаь программа дарегІа продукташ мехка дукхагІа телар духьа дерригача советски халкъа новкъосталла хьинарегІа кхоачашъе езаш ба юртара къахьегамхой. Советски нах парте тІахьех къахьегама коммунистически тІулакх хилийтара къовсам лоаттабара, тІегертта Іилма - технически экономически знанеш Іомаяра, дисциплина организованност чІоагГІъяра. Вай общества массадегІакхуьлара хьаштаза ма яххара дола, эггара сагатагІа лаьрхІа деккхараш кхоачашдеза дуккхача хьале-партийни организацеех, хІара коммунистах тайша да. — Къахьегамен общественни гІулакхшкен хьокхам телар, производства эффективность лакхъяр, халкъа боахамерча резервах пайда эзар, кхоабаран хьурматдаран лоаттабена къовсаме бокъонна къахьегамхой организатораш кхетам лураша хилар — беррига партийний сийлахь деккар.

Вай мехка коммунизм толаме хьаьяр, шун экономически оборонни низ тІа-тІа чІоагІбар дунийни халкъашта юкъе Іалаьмате боккхача лоархІаме да. Дерригдуней исторе чухь керда зама — дуне революционни ницъкъаш кердалакккаре, капитализмагара социализмага доалара зама хьаййилай Сийлахь-йоккхача Октябро. Болхлой классен беррйгача къахьегамхойн денал дола марксистско - ленински авангард я коммунистически болхлойн партеш. Дунен коммунисташа чІоагІъю шоай цхьоагІон кхотабалара. Вайна бІаргагуш хегІа я ух, чІоагІ а лу дунен социалистически система — империализмана дукхаларча къовсамера хоадамболлаш бола низ. Монополистически капитала бастионашта нархинг йоахаш керда кІаьаш ег капиталистически мехкий болхлой классо. Шерра баьржаб къамах кортамукъален болам. Пролетарски интернационализма байракха тешаме йолча вай парте моаршал ду классага гІодарча вежарашка, социалистически пачхаьалкхений халкъашка, капитала мехкашкарча пролетарешкен дерригача демократически низацкен, кортамукъа дахьнача а гІоІазь доаххача а халкъашка кхайк цу империализмана духьала, машар, къамай лоІам, демократи, социализм баьхьи долаш лоаттабеча юкъарча къовсаме вІашагІкхетара уж тІа а хьеаш.

Октябро хьакхелла Советий Мохк дунен халкъашта юкъерча арене машарен прогрессен тешаме чІоагІало а хинна латт. Советски наха вежараша санна хьаллоцу Вьетнама, Лаоса, Камбоджа халкъаша американски империализма интервенцена духьала лоаттабу турпала къовсам хьамсарча партеца цхьана дег чурча гоамалца кхайкъду: «Кулгаш дІадаха Индокитайна тІера!» Вай хьадех Гаргарча МалхбоалехІера Израиля агресси сопаелга. дІалийнача Іарбий территорешкара израильски бІу арабоаккхилга. Советски Союзо тІагІертта къовсам лоаттабу Европах чІоагІача машарен машаре цхьана гІулакхаш леладаре континент яра. Из да вай ленински арахьара политика цІаккха а хувацлуогІоацаш йола халкъий машарен доттагІален политика хилар.

Октябра 53 шу дузача дайнахь советски халкъ бІубенна хьеж кхоаленга. Сийлахь - йоккхача революце дІадоладаь гІулакх котдергда. Низех бизза, керда хІамаш карагІдувла кийча бола вай мехкара къахьегамхой денаерча тІехьехама дешаш кердадоах: **«Марксизма - ленинизма байракха кІал, Коммунистически парте кулгалца — ленински новкъа дІахьалхашкахьа доале коммунизма котталонга.**

19-ча октябрера «Правда» передовица.

БІубенна гІа боах мехко

СССР ЦСУ ХОАМ

Укх шерен бархІагІча пятилетка планаш ханал хьалха кхоачашъяра КПСС XXIV-ча съезда бала доагІача тайпара накъабахера духьа яхь а лелаеш, промышленноста болхлоша дІахо производственни толамаш даьхад, йоах СССР Министрий Советерча Центральни статистически управлене хоама тІа. Нйс бетта план тІехкхоачашъяьй продукцена реализаци яра боарамаи ладелей дукхагІа дола лоархІамегІара тайпай арахецарах. Соахк цу хана яьчунна нийсйча 8,3 процент дукхагІа хьалой промышленни продукци.

1969 шера нйс беттаца нийсйча промышленноста лоархІамегІарча доакъоша дуккагІа арахийнай продукци: электроэнергетика — 7 процент, йовгоча хІамай промышленносто — 8 процент, Іаьржен сийрден бесаш долча металлурги —5 процент, химически мехкдаьттай промышленносто — 12 процент, машиностроени металлообработкаи — 11 процент, хьун, хьу чакххйоахача, целлюлозно - каьхата промышленносто— 7 процент, гІишлой материалий промышленносто — 9 процент, йІгача промышленносто — 7 процент, кхачан промышленносто — 7 процент. 13 процент дукхагІа хьадаьд культурно - бытовойн боахамех гІулакхашта лаьрхІа товараш.

Нйс бетта план кхоачашш тІехкхоачашш яьй ерригача общесоюзни союзно - республикански промышленни министерствашех ерригача союзни республикашен.

Соахк нйс бетта яьккхачул дукхагІа яьккхай: электроэнерги — 35 миллиард киловатт - сахьат, мехкдаьтта — 19 миллион тонн, газ — 12 миллиард кубически метр, чон — 3,4 миллион тонн, болат — 4,1 миллион тонн, Іаьржача металлий прокат — 3,7 миллион тонн, болята турбаш — 70 миллион метр, минеральни удобренеш — 8,1 миллион тонн, дІайийна вІамаш лораю химически средстваш — 18 эзар тонн, кальцинированни сода — 144 эзар тонн, каустически сода — 94 эзар тонн, серни кислота — 980 эзар тонн, пластически массаш синтетически кІуьхаш — 107 эзар тонн, приборш, автоматизаци вычислительни техника средстваш — 385 миллион сома махьа, кІадаш ду станокаш 2,3 эзар, мухь тІабуэтта вагонаш—3,8 эзар, автомобилаш — 39 эзар, юртбоахама машинаш 96 миллион сома махьа, цемент — 4,1 миллион тонн, вІашагІйоалла вышка-бетон — йиъ миллион совгІа кубически метр.

Халкъо леладу товараш, йоах СССР ЦСУ хоама тІа, соахк нйс бетта даьчул дукхагІа хьадаьд аздаш, гаташ, даьреш — 127 миллион квадратни метр, тийга вІашашлаьа миллиард совгІа сома махьа, гІовларкъар дувзаду лйзата бархъаш —37 миллион бархъа, телата кога гІирс — 34 миллион пар, кхачанга йода чкъьараш продукци — 198 миллион сома махьа, бежан даьтта, нахча, кхыйола шурий продукташ шурийца лоархІаш — 1,5 миллион тонн, консерваш — 720 миллион банка, мІад йоахa синтетически средстваш — 43 эзар тонн, радиоприемникаши радиолаши — 375 эзар, холодильникаш — 330 эзар, мебель 170 миллион сома махьа.

Тоадаьд предприятей балха техникo - экономически хьокхамаш.

Соахк нйс беттачул 7,2 процент дукхагІа лакхъеннай промышленносте къахьегама овсарал. Къахьегама овсарал лакхъяра чотах яьккхай ерриге дукхагІа яьккхача продукцех 88 процент.

Продукци яккхарга дІабодача махьа промышленни предприятеша оттаяь план кхоачашъяьй. Планал совгІа ю экономи 700 миллион гаргга сом хилар.

Промышленность бІарчча хьайийча нйс бетта план кхоачашъеьале а, белгалдоакх СССР ЦСУ хоама тІа, цхьайолча предприятеша кхоачашъяьяц производственни планаш. Нйс бетта план кІезагдукха кхоачаш ца еш йисай минеральни удобренеш, серни кислота, мехкдаьтта аппаратура, химически оборудовани, кІадаш ду станокаш хьаяра, гІирсашка йода хьу кийчъяра, вышка бетон, гІирсаш дотта кирпичаш, кІадаш, чухьнахьа духхаду пятата барзкъаш, холодильникаш. продукце цхьаьзолла кхы тайпаш хьадара. Дуккхача предприятешка бизза пайда эзац производственни мощностех.

Укх шера нйс бетта халкъа боахаме чакхъяьккхар 2,4 миллион гаргга изобретени рационализаторски предложени, хІаьта царех шера лаьрхІача цхи миллиард гаргга сом кходьд.

(ТАСС).

А. Н. КОСЫГИН И. ГАНДЕЦА ВІАШАГІКХЕТАР

20 октябре вІашагІкхийтар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин Нью-Йорке ООН-а Генеральни Ассамблея сессе йодача накъа цхьан юкъа Москве сеца хинна Инде Премьер-Министр Индира Ганди.

Советски Союзен Инден правительствашта керте латтараш дІайоха дагабаьлар советско - индийски гІуллакхий дешаех шоашта хетачоа, шинна а мехка халкъаша машара гІулакхен духьа уж толама дегІаухьш хилара шоаш раьза болга сьа а кхайкадеш. Цар ишта йийцар шинна а оагІонна хьашт долаш йола, дунен халкъашта юкъерча хьале лоархІаметІара проблемаш. А. Н. Косыгинеи И. Гандеи белгалдаьккхар, Советски Союзаи Индени юкъера, Азерчен дерригача дунен тІарчен кхерамзаленна чІоагІа эшаш дола дикача лоалахой гІулакхаш дІахо чІоагІдар лоархІаме хилар.

(ТАСС).

АЙДЕ ЦЕХОВИ ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ

Отчетно-хоржамий партийни конференцера

Цхьа дика традици я Грознерчу «Красный молот» заводан къахьегамхой: хьатIаэоагIача цIей е вай мехка политически вахаре хулаш йолча доккхачу событе сийна керда социалистически декхараш тIа а ийце къахьегама вахте отт уж.

Иштта дар В. И. Ленин вин 100 шу дузача хана а. Юбилей дезау ха гергахьачача деношка завода вехашкен отделашкен производстра экономически эффективность лакхъеш массехк дукха пайда луш йола почин хIайолайир. Фантакин аппаратура цеха коммунисташа инициатива елар В. И. Ленина 100 шу дизар дездеча дийнахь личин пятилетка кхоачашъе. Из инициатива массане а могаль дьаллацарах тоьал пайда бьлар; 462 машинашъеча шоай личин пятилетка кхоачашйир, Ильича юбилея сийна тIаийна декхараш завода коллективо сийлена кхочашйир.

Укх шера 9 бетта продукцена реализаци яра план 102,4 процент кхоачашъяьй завода коллективо. Планал совгIа реализаци яь продукци 604 эзар сома мехьа я. Иштта кхоачашъяьй кооперированни экспортни поставкай план а. Цхьабакъда валови продукци арахецара план 94,7 проценти товарни продукци арахецара план 97 проценти мара кхоачашъяьй. Къаьстта доча хьала тIа да мехкаьтта аппаратура арахецара гIулакх. Мехка пусковой объекташта дIа ца луш йисар 115 единица оборудовани я. Из бахьан долаш паччахьалкхена хиина зе цхьа миллион сом совгIа да.

Фуд бахьан?

Из дош партийни принципиальноста деанде тIара, критика я еш дийцар коммунисташа укх деношна хиннача шоай VI партийни конференце.

Керттера бахьан завода парткома коммунисташа юкъера организационни политмассовни болх мелбар да йоахар цар. КПСС ЦК декабрьски (1969 ш.) июльски (1970 ш.) Пленумаша белгалдаь дешаш тервала юкъмоттиге доаттаде декхарийла яр партийни организаци. Iилман-техническ прогресса дарда тIа производства эффективность лакхъяра деттабеча къовсама беррига коммунисташ юкъе эза безар. Цхьабакъда пу хьакъехьа дукха хIама карагIдьачадац. Доха я хIанз а, заводе къахьегама дисциплина. Цу хьакъехьа къамьал деш завода директора нов. Колесникова укх тайпара масал доаладир: укх шера ийс бетта 200 эзар совгIа сага - зи прогул яьй завода болхлоша, цул совгIа чIоагIа новкъарле ю болхлой текучеста я. Укх шера 1025 болхло балха хьайийлав заводе, 1139 сат балхара дIавахав. Белгалдоачар коммунисташа къахьегам вIаштIехьбоаккхача а дукха кхоачамбоацараш долга. Завода цехашта юкъе доархIамегIа яр я мехкдаьтта аппаратурни цех. Укх шера 3460 тонн мехкдаьтта аппаратура мехка предприятешта дIакхачийтанц цехо. Цунна цхьана дукхьашха болх бе йолалураша оборудоване 115 единица дIа ца луш йисай. Цу гIулакхо паччахьалкхен план кхоачашъяра чIоагIа тIехьатетт завод. Парткоме а дирекце а мелбаьб къахьегамхошцара кхетама болх. Шенхаштта бехктокхаме эза везача метте дехараш деш делаву парткоме цеха начальник коммунист Шашков.

БорхI йIаь совгIа коммунист ва заводе къахьегаш. Отчетни шера миъ ерригалаевской собрани, миъ партийно - боахама актив, 24 парткома заседани хиннай. Цига дувш уиттадаьх къахьегамэ дисциплина айдара, коммунистий авангардни доархIам лакхбара, технически прогресс чакхъякхара, иштта кхьылла дешаш. Цхьабакъда, хьалха сапца къахьегама дисциплина чIоагIъеча а производстве хьалдле делаеча я доха ба коммунистий авангарди доархIам, цехови партийни организацей денал айде бекъонца карагIдьанналачара парткома. Эзала юкъехкхуь къахьегам Iилман-дарда тIа вIаштIехьбаккхара плана, дукха дииза дисал цехашка производства культуры лакхъеча. Пу хьакъехьа цIенхаштта бехь баьккхар конференце къамьлаш даьча коммунисташа ОТК тIахьожамхочо нов. Детистовс, № 14 йолча цеха мастера нов. Зыбирова, иштта кхыбараша. Дефект хургйоаца система производствашка юкъерхьара цхьайола болх йиьб заводе. ХIана цхьайтта цеха йолаш я на. Цхьабакъда цу хьакъехьа дукха кхоачамбоацараш чи дарах бракаш хиина зе соахк хинначул 21 эзар сом дукхагIа да.

Паччахьалкхен план кхоачашъеча завода балха чIоагIа Iаткъ квалифицированни кадраш ца тоьар. Цу деша дедахь дар коммунисташа нов. Квитийн, нов. Громенков, кхыбараша дьь къамьлаш. Масала, предприятена чIоагIа эш гоза котельщикаш, станочникаш, токараш, иштта кхыбола специалисташ. Квалифицированни болхлой заводера дIахара дош тахкац партийни организаце. ХIаьта белгалде доагIа уж дIаахара бальхинг дукха хилар. Уж белгалдир къамаьлаш даьча коммунистана № 7 йолча цеха начальника нов. Терчинова, № 12 йолча цеха мастера нов. Баранова, кхыбараша. Эттара хьалха белгалде доагIа бытови хьалаш. Столове болх эсала барах балхлой хIа ма дза кхоа а ца беш перерыв кхоача а хье юза балха дIаоаттра безаш хул. Цехаш Iан хьалашка болх бе кийчъеннаяц. Цулуха чух чухьекхаш пийла я. Завода ритмично болх бара чIоагIа новкъарле ю снабжене нийслуча кхоачамбоацараша. Металл доа пашт, е цхьанца яьа материал боаш массехк ди деаккх болхлоша. ХIаьта из цар алапена ча Iатхьий. Иштта хилар укх шера хьалхарча шин-кхаь бетта, хIаьта вакъ-юкъе хIанз а нийслу.

ЧIоагIа хала а хеташ къамаьл дир цу хьакъехьа СССР Лакхерча Совета депутата, котельщика нов. Рыженкова.

Дукха дийцар докладчика къахьегамхошта коммунистически кхетам балара заводе беш хиннача партийно политически балхах лаьца. Предприятe болх беча марксизма-ленинизма дешара школай, кружокий, пропагандистий цифраш яхар, политинформатораша, агитатораша беча балхах йоьца дийцар, дикагIа барий цIераш яхар. Цхьабакъда кхетама балха керттердар йийшача лекцей, доклад дукхал яь. Къахьегам хочуш къахьегаша безам совбаларда, цун самосознани лакхъяьарда, производства деннех дог лазараш дукхагIа хиларна бу цун мах. Цу хьакъехьа дукха да тийна къахьегамхоца оагIоз сагIун а тоха цхьан болх беча коммунистех, хIарвнех доахка во а дика а гIулакхаш доахача партгрупай, цехови партийни организацей деналах. Парцара буваш мелбаьб парткоме.

Къаьстта мелбаьб партийни организаце кагирхойра кхетам балара, комсомольски организаце балха кулгалдара болх. Парткома членех, дирекцей хIенхаштта бехк боаккхаш къамьаьл дир конференце завода комсомольски организаце секретара нов. Писарева. Кагирхошта юкъе къаьстта дукха гIа нийслу къахьегама дисциплина телхаль, брак йолаш продукци арахийца моттигаш. Заводе массехк бетта болх а бий дIаухараш а керттерча даькъе уж ба. Партийни организаце кагирхошта кхетам балара балха дукха хIама ца делга, цар хьаштаж тергал ца делга да ца. Кагирхошцара буадам чIоагI а бань цар къона низ, хьинар КПСС XXIV съезда сийлена накъалдахара тIадерладе декхарийла я партийни организаци.

Парткома балха кхи дукха а кхоачамбоацараш да. Уж дIадахара наькъаш — коммунистий бехктокхам, еррига партийни организацей денал айдир. Завода коммунисташта тьалхашка бехктокхаме а доккхий а декхараш хьалхашка латт. Уж да — пятилетка хаал хьалха кхоачашьяра тIаийна социалистически декхараш кхоачашдарам КПСС XXIV съезда сийлена накъалдахараш коллектив кархагIьяхяр. Пу пхьовсама керте отта еза керда хержа партком.

Коммунисташа хьинаре дакъа лоацам, парткома балха кIоаргга анализ еш, производства гIулакхаш тоалара наькъаш белгалдеш дакъьалар конференци. Парткома секретаралла В. М. Шейкин хержар.

С. ШАДИЕВ.

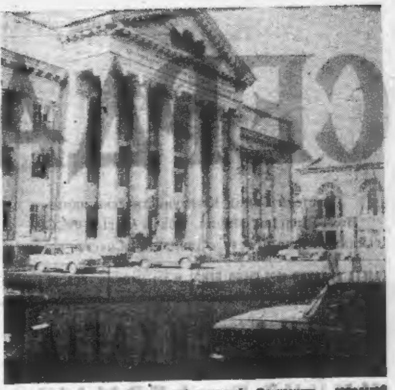

КИРГИЗСКИ ССР. Къахьегамий депутатий Фрунзенски городской Совета здани (гор. Фрунзе). В. Кошаеви сурт. ТАСС фотохроника.

КОММУНИСТА КУЛГАЛДЕЧА БРИГАДЕ

Пятилетка кхоачашъеча дика къахьегарах белгалъьяннай. Шаьла района «Южный» совхоза коммуниста Солтаханов Зайнде кулгалдеча шурий-товарни ферма коллектив.

Пятилеткаш 18180 центнер шура яьккха лаьрхIадар бригада. 4 шерам 9 беттеа цо яьккхар 18643 центнер я. Пхе шера план 101 процент кхоачашъеь баьнаб уж хIанзле. ХIаьта Даьхенна шура дIадлара план 109 процент кхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача хьинаре къахьийга болхлой дукха ба бригаде. Масала, доиха Хавимова Табариевас укх шера плана совгIа 6400 килограмм шура яьккхай. Цунца социалистически яхье яьнача Исраилова Кажетас планал совгIа яьккха шура 11.219 килограмм я.

Бригада хIара члена хьалхашка шеш шин производственни декхар латт. Смена чакхйоалаш шийна йоагIа задани кхоачашъяьй лаьна цхьаькха чуведц новкъеста гIулакх иштта а хьаже мара. Балхах доархIа ца вечов повкъостал ду.

Шурий центнерга дIабаха безаш хиина мах 18 сом 10 кепиги долча, юкъара лаьрхIача хIара центнерга дIабаха мах 16 сом 66 кепиги мера дии. Гуш маьнлара хьайолхахача шурийга дIабада мах планал дукхах лехагIа ба.

ХIанилехьа тIехкхоачашдаьд дукхагIа болча доарахшо шера доагIа декхараш. Къаьстта дика болх бу скотникаша Ахьядова Сейтlаьле, Гадаев Шизас, Ипиев Аблас.

Дукха лаьрхIа кхоаба хьайбаш а иштта дика леладу ферме, пудуъьа паччахьалкхенга дулх декхара пхе шера план 309 проценти, пятилетка тIехкьарча шерара план 393 проценти кхоачашъяьй ферма. Шоашт даьчох а кхоачам бац ферма къахьегамхоша.

Иштта 4 беттагара шерага кхачалца ха йола Iаьсий доажадеш ва скотник коммунист Исраилов Шарип. Укх шера 9 бетта юкъера лаьрхIача дийнахьи буси хIара Iаьса 450 — 500 грамм денна тIаккхетийт цо. Кхыча группашка а лехагIа хац толамаш. Масала, цхьан шерара шин шерага кхаччалца долча Iаьсий гурт лелаш Ахьядов Сайд - Iаьлас. 9 бетта юкъера лаьрхIача 582 грамм дулх тIаккхийттад цун хIара бежана.

Къаьстта I терцам тIайохийт хьайбаш леладерашна доакъар Iоленшдараш цунах дикагIа пайда эцараи. Ерригача аьла, силоса, кхьдолча доакъара лертIа учет лелаю. Цулуха хьайбаш леладерий къахьегама толамаш массанел дикагIа да.

1958 шера ца ферма хьанбаш тха доахан цIелгаштца дагардулугдолаш кIезига дар, — аьлар коммуниста Солтаханов Зайнди. ХIана кхыча тайпара да гIулакхаш. Ферма коллективана карагIдьнна хIама да на.

Зайнде бригаде болх беш 36 сага. Цхьа дезал санна цIаьш тIера, дика къахьегаш ба хьайбаш леладераш. Цу гIулакха йоккха пайлута я ферма кулгалхочуи коммуниста З. Солтаханова.

Парте XXIV съезда накъалдолхаш тха болхлошта юкъе шорра яьржай социалистически яхь. Съезда сийна керда толамаш даха гIерташ ва хIара болхло — йоах нов. Солтаханова. Из баьъда.

Б. НАСАЕВ.

ЛОАРХIАМЕ ГIУЛАКХ

1960 шера 1 январага кхоачаш керттерча фондий переоценка яьчул тIехьагIарча шерашка республике эксплуатаце дIаенний тоьал дукха керда, хIанзарчарна юкъе дикагIа йола производственни здаеш, гIирсаш, оборудовани, транспортни средствашш. Кховчамба, алхха пятилетка 4 шера промышленносте керттера производственни фондаш 25 процент, совхозашка — 45 процент, колхозашка — 1,5-зза дукхагIа хиний яьлла.

Переоценка яьчул тIехьагIа дена 10 шу совгIа ха яьннай. Цу юкъа керттера фондаш, юхаметтаоттара маьхаш тайп-тайпара да, хIана дараша тарлургдоацаш хувцаденнад, хIаьта цу гIулакхо йиш хилийтац уж юхаметтаоттарах капитальни ремонт ярах амортизационни отчислениш экономически нийса лаьрхIа а хIаьта иштта керттера фондаш хьаьрта бахь мах, цар рентабельность, царех лургбола мах, экономическа реформе чакхъяьккхачул тIехьагIа лоархIам чIоагIа лакхбенна дола предприятейн организацей кхьдола финансово - боахама гIулакхий хьоххамаш нийсагIа белгалде а.

ДIахорча пхе шера тоьал доккхий хувцамаш хургда керттерча фондий технически боарамe халкъа боахам дIахо технически кийчбарца дувзаденна.

Мехка халкъа боахама планировани яро, къаьстта а перспективни планировани яро дIадех керттерча фондий дукхалах, вIаши нийсдеча цар маьхех, технически боарамах, тишъялара боарамах, керттера фондаш тайпашкен эшаргеи дилпача дIа-юкъа нийсъярех йиазан тешамеи даннеш хулга.

Цунна дувзаденна, правительства решени яьй хозрасчетни предприятешкен организацешкен 1971 шера I августера дена 31 декабре кхачалца керттерча фондашта 1972 шера I январе кхаччалца лоархIаш переоценка е я цар тишъялара боарам белгалбе а, аьнна. Цхьан хана халкъа боахамерча производственни оборудоване дукхалахи структурахи йиза даннеш хьакхачийтар лухьа цу оборудоване перепись ергъя. ХIанз ергйолча переоценка лерхIар халкъа боахама керттерча фондий, уж юхаметтаоттаяра хIанзарча маьхага - хьежжа, цхьатарре мах оттабелган хIанз лелаеш йола амортизационни отчисленей нормаш планированен экономически стимулированен - кердача системе дIадехарашка хьежжа нийсъелгeн да.

Керттерча фондашта хIанз еча переоценка керттера декхараш да: халкъа боахама планировани дIахо эргайохаш тоаярен общественни производства эффективность лакхъяран хилавза яргйоаца, карарча керттерча фондий дукхалехи структурахи, уж юхаметтаоттаеш хилча гIорболча маьхах а тишъялара боарамах а йола йиззан нийсен даннеш кийчъелга: продукци яккхарга дIадоэар, производства рентабельноста боарам, керттерча фондех телача кхчан боарам белгалбаран экономически стимулировани фондаш хьарай ерригача хозрасчетни предприятешта организацешта экономически бокъонца вIаштIехьдаькха хьалаш кийчделга:

Амортизационни отчисленешъяра хIанз лелаеш йола нормаш, технически прогресси 1967 шера I июле дена юкъъеэоаладаь керда оптови маьххи тарифаш тергал я еш, нийсъяра экономически бокъонца вIаштIехьъякха беза хьелга;

керттера фондаш шоай хиннача къа юхаметтвоттаяра, шоай метта хилийтара, царех пайда дикагIа эцара хилавза дергдоаца хьалаш Iалашделга.

Керттерча фондашта переоценка йолаяра хьалхагIа а бокхе кийчон болх чакхбаккха безе: переоценка хьакъехьо приказаш деттилга, распоряженеш телга, дика вIаштIехьъяьхя планаш кийчьелга, хIара фабрике, заводе, хьыча хозрасчетни подразделенешка переоценка яра къаьстта комиссеш вIашагIйоккилга. Переоценка яра лоархIамегIара кийчон мероприятиш я керттерча фондий юххьанцара учети технически документаци лертIайоккхилга. Из болх хIанззе а дена дIаболабе бега 1970 шера бухгалтерски отчета тIара керттерча фондашта яь инвентаризаци лертIаяьккхача юххьанйарча учетех технически документацен дарда тIа ль хилийтар дукха.

Республика халкъа боахама хозрасчетни предприятейн организацейн керттерча фондашта переоценка е еэаш хилирца дувзаденна республикерча дукхача предприятешкен организацешкен переоценнане нийчо яра болх мишта дел хьежаб Нохч - ГIалгIай АССР Статистически управлене переоценка отдела болхлой.

Хьежача тIехьагIа царна гучадьыhна, керттерча фондашта переоценка яра дош дола кийчон балхаш дукххача предприятешка шорлгeн эсален лелаш хилар. Типови йоацача формаш тIа ю керттерча фондий учет, хIаьта из бахьан долаш дукха хьоххамаш формаш тIа белгалдеяза да. Керттера фондаш шоаш ма яро яьоахаш (хьахьеххаяш хьалхь ха, инвентарни номер, технически характеристика, и. кх. дI.).

Кховчамбоацараш къаьстта дукха гучадьхад промстрой - материалий № 2 йолча гIишлой материалий комбинате, белгала акла: керттера фондаш цхьатара яраш шо-шоаш йолаш къовстаьш комбинате, халкъа боахама керттерча фондий типови классификацега хьежжа; керттерча фондий махи болх беш яьккха хан тIайола керттерча фондий список ий; № № ОС-6, ОС-7 йолча типови формаш тIа лелае езаш йола керттерча фондий учет № 7 йолча форма инвентарни карточкаш тIа лелаю; инвентарни карточкаш гIара керттерча фондех йола даннеш технически отдела даннешца нийса йоаIаш яц.

№ 4 йолча Горбыткомбинате керттерча фондашта юххьанцара учет лелаю карточкаш дац, хIаьта керттерча фондий учет типови формах доацача инвентарни книжка тIа лелаю, цудухьа дукха хьоххамаш тья ца гойташ дисад.

Керттерча фондий учет лелаяра даькъе дикка доккхий кхоачам боацараш да «Металлист», ЦРМЗ, «Электроприбор», «Трансмаш» яхача а кхыча а заводашка.

Ерригача предприятейн хозрасчетни организацейн кулгалхой декхарийла ба переоценка яра кийчон балхаш чакхдбахачара деррига кхоачамбоацараш доайшача хана дIадаха, учет лелаш документаци лертIаякха, мел йоацача метигашка переоценка чакхйоаккхаргйола комиссеш вIашагIйохка. Министерствай, управленей, объединеней кулгалхоше шоашта кхарача предприятешка переоценка на кийчо яра лелама тIахьожам оттабе а беза, оттаьча хаташкен дикен переоценка чакхйоаккхилга IалашIара доьла хIама да я дезе.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ,
Нохч - ГIалгIай АССР Статистически управлене начальник.

ГДР. Дунен дальний пролетариата баьчча цIе лелаеча кердача майдане Берлине В. И. Ленина догIа памятник.
Г. Мельникова сурт. ТАСС фотохроника.

МИЧУРИН ИВАНА КОЛЛЕГА

Ульяновскерча Валерий Павлович Ярушина 72 шу даьннад. Царех шовзткъе итт шу дIаденнад цо сома беш лелара. Шийна цига ирах хьыча хинад цIи хезача селекционерца Иван Владимирович Мичуринца болх бе я, цул тIехьагIа керта болаш долча гIулакхе, доттагIал тIехь кхьахташ дIа-юкъа кхачаьнта я. Дукхаешта йовз къулбеьара культураш кхеглга чIоагIа хьашт долаш волча Ярушина башка-дика беш. Боча тIамтIаш кхач Синцга кхача хи йисте. Цхьабакъда селекционер ваьча вац, хIана укх сахьата кIезиг дукха чIоагIо я уж, хIаьта а из дог тийша яа къаьстта шин тайпара, ульяновски сорт ша кхалергхаларах. Бирса дар дIадаха Iа, 35 градусага дIакхоачар шелал. Цхьабакъда из шелал лаьра Ташкентера даьнна бода бIаро. Дукх шу хьалхагIа ганарг дIадийнадар Ярушина Валере. Укх шера сом бенниб бIаро гаьмо.

Шовзткъе итт совгIа мезовос я Ярушина беша, Iажий, кхорий, боалие, хьачий иттаи сорташ да. Уйхаза овла хайдаб нийлала таьзо, сом зел облепихас. Гочухкадения укх йиза комсий гайдолгаш. Кхычоа хьехам баларна новкъостал даран шIаккха я яь аргдаш къаьнача садоводо. Ульяновски селекционерий мукъагIа я куц знанеш йIаьхий опыта.

Мехка массе маIиисра письмош, открыткаш ух Заевнажье. Цар тIа дехараш а ду, бархал а йоах. Алхха дIадахача цхьан шера ший коллегашта - садоводашта ши эзар совгIа посылка яхьийтдй Ярушина — ганарташ, тъовроргаш, рассада чу е яла.

Зоя БЫСТРОВА,
АПН корреспондент.

ДЕКАБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

Пхе шера план хаалал хьалха кхоачашъяра тIаийна социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хьайоагIа Грозненски нефтегазони управлене коллектив. Цхьа бутт дIабахийтап по паччахьалкхен план кхоачаш ца еш. Бензин арахецара 11 бетта план укх деношка кхоачашъяьй управлене болхлоша. ХIанилехьа планах лаьрхIачул совгIа арахийна бензин эзараш тоннаш я. КарагIдьначох кхоачамбаь Iаш управлене коллектив. Укх бетта план 125 — 130 процент кхоачашъеш хьайоагIа из. Ше дорха къахьегамш толамаш ю хетаду КПСС XXIV съезда.

Уж толамаш доалача хьаьрача социалистически яхье хьалха латт ия. Шевченко, Дагоев керте латтачи цехий коллективаш. Цар кхы а хьалха кхоачашъяьй 11 бетта план.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ПРОПАГАНДИСТЕХ ДОЛА ДОШ

ПАРТИЙНИ ДЕША ГОВЗАНЧ

СИЙ долаш професси а бехктокхаме партийни поручени а я пропагандист яха цIи.

Да вувццаргвола дIамига саг, цун къамалга дезача наха бена бехктокхаме болх дIабоохьалургйий хьогI цунга аьлча хехалургдолаш ва. Дукхаьза йIаргдейнар сона из, дукхаьза даййинIа яь трибуни тIара цо къамаьл деш. Хоза, кхетаде атта долаш хул Бетиев Мурада дош. Дукхъа дийша а болаш цоашта хоза наьа дIадувца а ца хоош нах ца нийслой. Нарех хул уж «нийла» пропагандисташ, хьехархой, кхыбола идеологически болхлой.

Мурад цу тайпарча нахах вац. Тоьал дийша, кIоаргга марксизма ленинизма дардаш Iомаьб, хийц па цун маIан де хоаш ва из. Москвера халкъа боахама института яьккхай Мурада 1964 шера. Цу хана дена хIанз ше къахьегаш волча Ильсарерча «Октябра 40 шу» яхача совхозе керттера экономист я ва, хIаьта цу шера дена цига пропагандист волаш хьа а воагIа. Цу совхоза ахархошта каст-каста хоз цун оаз; пропагандист хилараш совгIа, лектор, политинформатор а ва из. Уж професеш шоайла шналенна я.

Ше беча юкъарча балха керттера хила марксизма-ленинизма революционни теоре дзоз Iомаргча политикола балха тIайохийт цо. Политэкономи хьехаш ва из цига. Ший предмет институтте Iомадаь а цика хоаш а ва. ХIаьта а институте нийача знанех кхоачам бац пропагандист. ХIара кердача дено цхьаца хIаммахлца цунна ца хайна хIама дахь экономикана а политикана а юкъе. Цо из тилий тац. Дукха таьтан, журналаш деш цо. Царна юкъе да «Экономически газета», «Юрта боахама экономика», кхыйола изданеш.

«Эттара безагIа йола кхуь Мурада кхуь аз» оаз ТIой Юртарча почтальона.

ХIара занети шиъ шийн тайпара миль болаш, сакъердаче, кIоагга хургйолаш е гIерт Мурад. Дагардаш цунна аргIанара цхьа занати. «Рентабельности боахама расчети» яхаш яр тема.

— Дукха хоз вайна «рентабельность» яха дош. — Хой шоана из фу дош да? ЛадувгIараш кIалгIолла шоайла бIарахьеж.

— Болхлошта-м хаа сона, цхьабола юкъерча эшний кузгалхошта а бокхац цун бокъонца йола чулоацам.

Пайда тIара дIаволаделар Мурад.

Масалаша, дIахьекхар цо рентабельность ахар фух. Шоай кхоалагIча отделене ферма баьча балха цифраш тIайола таблица хьажъаялар Мурада. Шурийта дIабаха мах 1984 сома дукхагIа бар пех хьахиначул. Наззал зе даьд ферма.

— ХIанад из, фу бахьан долаш да? — хаттараш дахар эгIа а магIа а.

Уж хаттараш дергаелча дIатIакхоачабаьбар уж Мурада. Цунна хов из гонза педагогически элемент шийн балха юкъеяхьа.

ДIатехкача дукхаеIа бехкедар доакъар хар. Бакъда, къайле дIайохийтап Мурада, ладувгIархоша шоаш сигнал еларга хьеж из. Цунна хийттача тайпара из хьа а кхачар.

— Из доакъар кхедераш я дохьан леладераш миччаб, лаьтта леладераш ма бий, — аьлар хьа а гIетта шофера Белигов Йоакъана.

— Ба, — аьлар пропагандиста цхьабакъда, — планах центнер доакъарга дIалахийта дезар 1 сом 30 кепиги долча, цар дIадахийтар 2 сом 29 кепиги да. Шоаш даь да а совгIа дIадахийта ахча тIехьа доахан леладерашта хьалу цар из доакъар.

— Из нийса дац, из фу дацон да? — яха белабелар ладувгIархой. Иштта хилчан доакъар кхедерий кIалла уйла е а нича еза цунга дIабола мах лохбара да.

Иштта кIоарглуш, кIоарглуш йоаккхача проблемана тIакхьачар ладувгIараш. ХIанз а бокъонца дашхана цхьан наькъ тIа дакхаиза да юрта боахаме из дош. Ханага, вахарга хьежжа нийсбаь бац шин отрасле (лаьтта леладечен хьайбаш леладечен) къахьегача наха юкъера бувзам. Производственни отношенеш. Шоаш мел даь зе а тIехьа доакъар хьайбаш леладерашта хьалу ахархоша. Царна хIама тIадисац пох. ЦIа ца да. ШоллагIа-зазе доакъарах дIайолхийта мах мелла дукха хиначабар аьнна сон тIерадаккхаш ахархой алапена. Премин ца алар мара хIама эшалаш цар.

— Из гIулакх эргадаякха гIертаи наькъаш лехаш а уйлаш еш а ба вай мехка плановикаш а экономисташ а, — аьлар Мурада, ладувгIархой бокъонца цу деша уйла еш багIача хана. — ХIанз практикага опытага ладувгIаш ба уж. Сунжерча «Путь к коммунизму» яхача ферма болхлоша техника а лаьтта а дIа а цийца ноаш Iалашду шоай хьайбашта доакъар. Вай а кьажа зова цу гIулакхе воайта фу пайда дургба.

Цул тIехьагIа рентабельноста формула дIайоавийтар цо ладувгIархошта.

Иштта кIоаргга дIабоавийтар пропагандиста боахама расчета чулоацам а, цун къайленаш а, хIаьта боахам лелабара социалистически метода башхало.

Иштта керда знанеш эц, шоай хьакъхал шерду, кIоаргду ладувгIархоша хIара занятe. Цхьаькха а да Мурада балха юкъе белгалде дезаш шерра йоаржаьяй цо хIаранеа шийн балхага, вахарга хьежжа йола къаьст-къаьста заданеш телара метод. Уж хул каста е езаш а, хIаьта массехк бетта е езаш а. Цхьаннега трактора мел пайда баьб совхоза къа ша вал. ШоллагIчунга къахьегама совсарле фий а хIаьта из хье волла балха мишта лел а хьажа ал. Уж кхоачашъе дукха ха эшац. Кхо-йиь занятe мара юкъе ягIац царна. «Хьажкlий хьувкъаш лакхбара Iадикъа гIулакхаш малагIаш да?» — аьнна яр механизатора Беков Беслана цхьа еппа задани. Из кхоачашъе Беслав воалавелехьа дукха дийцар пропагандиста тергам дукхагIа тIабахийта безо дош. Механизаторо гупройна ше лаьтта ахa воллушше а тергал дир уж гIулакхаш. Хьалха аьхачул кIоаргагIа аьхар лаьтта, кIездир, йоагIача беса удобрени техар. Иштта уйла тIа а яхийта техар дIахо ше мел тоха кулс а. Юххера а хьувкъаш ше чуийцачул тIехьагIа цхьан занятe хьийцар Беслана ше хьажкIаш кхееш балха юкъеяхьа эргалонаш. ХIара гектара тIа 35 центнер фуъалъяха хьажкIаш кхеьар цо цу шера (IIадаха шу да из) планах центнерга дIабахийта беза мах 40 кепиг чухьнахьбаькхар.

ХIара занятe цхьаца шиша саго шоаш практически дIа гIулакхаш дувцаргдолча тайпара вIаштIехьйоах Мурада заданеш. 16 саг ва цун школе. Беррагаш а коммунисташ ба. Царех 8 тракторист ва, 2 тракторни бригадий бригадираш, ферма заведующеш, бухгалтерски болхлой, хьайбаш леладераш. ХIаьта хIарайе образовани 7—8 класс а я. Венна аьлча, болх булургболаш, знанеш дIаэца хоргдолаш ба ладувгIархой. ХIаьта уж царна яла хоргдолаш Мурад а ва. Цун пропагандиста, лектора творчески говзал белгалъьяккхай РСФСР-а, «Знание» яхача общество, ВЛКСМ, ЦК, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома Сийлен грамоташца.

Иззамо, пропагандист массе хина а кийча хила веза марксистско-ленински революционни Iилмах лаьца дош ала, къамаьл де, ше дувцачох саг тешаве. Мурад цу маькъ тIа вода, беркате лераш е ютаю. ДIахо йоахача хана кхы а лакхлургъя цун пропагандиста говзал. Цун гIулакхашна хьахьехх [illegible]

М. ЗАНГИЕВ.

СЪЕЗДАГАРА СЪЕЗДАГА

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМАШ

Сунжера мехкдаьттахой чIоггIа дегаш гIоддаьнна я болаш кийчлу аргIанна йоагIача КПСС XXIV-ча съезда накъабахя. Товарни продукцеяа реализаци яра нийс бетта план 102,7 процент кхоачашьный, планал совгIа реализаци яьй 440 эзар сома маьха йолча продукцена, мехкдаьтта даккхара план 103,4 процент кхоачашъяьй, планал совгIа даьккхад 40 эзар совгIа тонн «Iаьржа дошув». Къахьегама овсарле цу юкъа 101,9 процент лакхъеннай.

Укх пятилетке мел дегIаенай «Сунжанефть» мехкдаьтта промыслови управлеця?

Укхал къалхагIа дIадахача пхо шерачул 28,9 процент дукхагIа даьккхад мехкдаьтта, газ — 22,3 процент дукхагIа. Хьайийлай Серноводска мехкдаьтта доалла моттиг, дIахо дегIаьккай Заманкульскин Карабулак - Ачалукскин мехкдаьтта моттигаш.

Укх пятилетке эксплуатаце дIаеннай мехкдаьтта доахя 43 скважина. Цхьабакъда, укх тIеххьарча шин шера 2 скважина мара еннанц. Эксплуатаце дIатедга кIелихденнай бурув тохача конторa керттерча даькъе тха мехкдаьтта промыслови управлене 4500 метргара 7000 метрга кхоачаш, техка нынича мейдашка 4300 метр кIоарга, Нохч-ГIалгIайшкахьарчен Къилбаседа - ХIрашкахьарчен геттара гаьна ядача кердача моттигашка — Закине, ДаьттагIа, приборговой зонашка — бурув детташ хилар бахьан долаш.

«Iаьржа дошуви» «сийна доатори» дахара ерриге хало промыслай, тIоаншкара давлени хьаллоаттаеча, капитальни ремонта цеха мехкдаьттахошта тIаяхай.

Дукха геолого - технически мероприятеш чаккхьяхара наькъаца скважинай къаьнарча фондашки инзкъела болх бе безаш бар мехкдаьтта довхараш. Царех къаьстта а эффект йоаккхагIа йолаши мехкдаьтта дукхагIа луши я скважинай гонахьенаишта кислотни обработка яр.

Хьинар ца кходеш ласга къа толаме чаккдаргда. 29 ноябре кхоачашъергья мехкдаьтта даккхара пятилетка, хIаьта цу чакхдовлаш планал совгIа доаккхаргда 140 эзар тонн гаргга мехкдаьтта.

Паччахьалкхен планахи доакхаргIдолча социалистически декхарехи дика лоархIаьный коммунист Ю. Я. Беренц керте латта, планал совгIча копилка ,чу 105 эзар тонн мехкдаьтта даьнна № 1 йолча промысла коммунистически къахьегама коллектив. Цу промысле белгал ца баьхача баргбаи укх пятилетке бизза боля производства командираш я хиана дIаэтта. Мехкдаьттен гази дахара мастераш - коммунисташ Н. П. Летиниови И. А. Павлови керте латтача № № 1 а 2 а йолча бригадай болхлой дика вIаштIехьбаьна къахьегам. Цу промысле хьинар ца кходеш къахьег мехкдаьттен гази даккхари тха предприятие дикагIа болча операторашa СССР Лакхехьарча Совета депутата Б. Н. Нечаева, А. С. Бескорцева, А. М. Овсинникова, Г. А. Ишенкос, А. П. Гайдина, Н. А. Серуца, Н. С. Адамовича, газосварщика В. А. Гладкова. Хало ца къовсаш, хвоттама хьалаш миччa бесса дале а шоай хьинар ца кходеш балхаш даьд пир лийлха мехкдаьтта линеш товеш.

Къаьстта дика болх бу мехкдаьттен гази даккхара мастера коммуниста Кадиев Ибрагим Арсентьевича кулгалдеча № 2 йолча гаьнарча, Заманкулерча бригада. Барт тайна, массава а вIашагIроаллаш я цу бригада коллектив. Сел IотIакхийттаваи цуния укх бIаррчача пятилетке, цхьабакъда, мехкдаьтта-м IотIакхийттад 25 процент, хIаьта укх тIеххьарча шерашка цига утилизаци ю 20 млн. куб. метр мехкдаьтта попутни газа. Цу бригадага дукха я дукхагIа юлургьйр газа утилизаци, цхьабакъда, ший декхар кхоачашдац «Заманкуль» районерa мехкдаьттен газа гулдуи дIаухьйтен» объект (хьалъе йолаьнй 1967 шера) кIанз а хьалъа ыккхаиза йолча «Грозгазстрой» треста № 2 йолча Строймонтажни управлене.

Цу бригада лийлха мехкдаьтта линеш чоалханеча хьалашка тоасеи хьинар ца кходеш къахьегарах управлене начальника цкъа санна дукхаза а поощрени яьй бригада операторашта - ветеранашта Г. М. Емельяновна, Г. И. Бычковна, А. Кочесовна, слесара В. И. Самойленкона. Цар мехкдаьтта ца доьташ, дизза кхоачашдаьд шоашта тIадехка гIулакхаш.

План кхоачашъяра доккха новкъостал ду коммунист Н. С. Круглов керте латтача, скважинашта капитальни ремонт еча цехо. Укх пятилетке скважинашта 160 совгIа капитальни ремонт яьй цо, оалаш ма дарра, цу цехо «ерза в яь са долийтея» дукхьача скважинашка, хIаьта хIанз цхьацуабола моттигаш тоаьчул тIеххьагIа хьалхагIа шоаш тийнначул я дукхагIа мехкдаьтта тел пар. Цу цехе доккхал деш бойх хьинар долча къахьегамхой цIераш: воккхагIволча мастера В. И. Куличенко, мастерий В. П. Вилкова, Х. С. Аушева, Н. Н. Багирова, Панфилова, бурувдеттарий Н. Д. Шевлякова, А. В. Селезнева.

Мехкдаьтта дукхагIа даккхар дукха баллаш дир тIоанашка хий чуухийтача объекташта реконструкци еран шеръяран. Шолжа тIа хьалйир насоси отстойники йола водохранилище, йоккха диаметр йолча магистральни турбай водопровод, керда юха хьалъяьй № 6 йола насосни №№ 1 а 2 а йола насосени, газ чакхйоахача Карабулакски завода Iамаштаиспарителашта юхера насосни, дукхха водоводаш.

Мехкдаьтта дукхагIа даккхара тIерзаяьча керттерча мероприятеех цаI яр мехкдаьтта доаллача Карабулак - Ачалукерча моттиге кIалхарчен тIерчен мела тIоанашка искусствени чухийца хий Iоадар. ТIоанашка давлени хьаллоаттаяра метода ньча анализо хьахьокх, хий чуIоадаро аьттув боаккхаш цу гIулакхо производствага дIадодар дикка кIезигдеши хилар. ТIоанашка хий чухеш: тIерча , мела тIоан прикоитурни даькъа чу тIехьара тIа беш болчи низа давлени 125 — 130 атмосфер а йолаш УВ-3, УВ-4, 12ГР, яхача тайпаех йолча насосашка 16 скважинга гIолла: кIалхарча мела тIоан прикоитурни даькъа чу тIехьара тIа беш болча низа давлени 165 —170 атмосфер а йолаш У8-4, 12 ГР яхача тайпаех йолча насосашка II скважинга гIолла. Шолжа йистерча Iам чура — отстойника чура тIоанашка ухийташ долча хих тоьал дукха мехпримесаш йоаьх — 58 мгр/литрга кхачадце. Цхьабакъда, Карабулака - Ачалкхерча мехкдаьтта доаллача тIоанашка чухийца хий Iоадара ньча анализо хьохьокхар, тIерчен кIалхарчен мела тIоанашка кIеи а ца деш хий чухеаро хьалдовла мехкдаьтта лоадамa кIезигдаь ца хилар. ХIаьта ..нзха юхаметтоттаду кIалхерче мела скважинашка давлене низ совбаккхарцен тIерча мела скважинашта солини кислотаца обработка ярцен.

Хий цIенду, белача маьхя дола гIирсаш хьал ца деш соцадарои Iалаьмате дукха ковгулянт кхоарои йиш хилийтар тIоанашка чухийтача 1 $м^3$ чига бода мах лохбе. Цу тайпара, тIоанашка хий чуухийташ промышлени производства экономически эффективность лакхъяра баьча балхах дика беркат даьлар. Алхха ,цхьан 1969 шера кхы тIа а 606,6 эзар тонн мехкдаьтта даьккхар тIоанашкара давлени хьаллоаттаяра чотах.

Рационализаторски предложенеш Iалаьмате дукха тел предприяте болхлоша. Укх пятилетке рационализаторски предложенеши изобретенеши юкъекхахьаро еина экономически эффект 6644,7 эзар сом (6,6 млн. сом) хилар. Шоаш дикагIа бола рационализатораш хилар хьаькхад оператора Могильне, Б. Н. Нечаева, мехкдаьтта даккхара мастера Н. П. Летинкова, № 2 йолча промысла заведующе П. В. Еремеева, мехкдаьтта хьувьача цеха воккхагIволча инженера А. С. Коломыцева, газосварщика В. А. Гладкова, кердача техника дIеи воккхагIволча инженера Г. М. Вершовске, НПУ керттерча геолога В. И. Коновалова. НПУ керттерча энергетика А. Т. Агаркова.

Промышленно а хIаьта шорта промышлени йоаиа а объекташ хиеш Iанарсен Iалашъяра гIулакха кIезигча лоархIаме ца еррига объекташ хиеш Iанарсен Iалашъеш йола коммунист Гагиев Ульбе Iабас керте латта цех. Карабулакски газ чакхйоахa заводи НПУ цехаш Iанарца а хица а, Карабулаке, город Назране, Пхьилекъонгий - Юрта, БурокIал баха нах, дукхача районни промышленноста объекташи юртбоахама предприятеши хица Iалашъяра 5 млн. кубометр гаргга хий хьаол, 80 эзар тонн гаргга Iы йоаккх цу цехо. Хий Iалашду еррига объекташ болх бе йолаллийтарца хий дукхагIа хьоз. Цу цехе ахье баьдноренштa хьалха латт слесараш Н. А. Клюшин, Евлоев Шерипа Къамболат, Н. Г. Крюкоа, Х. А. Полочкоев, электросварщик В. Т. Ащупов.

Болхлой технически боарам лакхбара дика аьттув баьккхар салоIаш ши ди а долаш 5 дийнахь болх беча кIирага довларах болча правительства гоцамоIемаьй 23 болхлочо. Дукхха ДIаяхача пятилетке техникумийн, институтийн заочни сайрийнарен отделенеш йисте а яьха технически инженерии специальносташ Iоманьй 23 болхлочо: буровика, электрика, экономиста. Дукхха новкъостий хIанз а ба дешаш. ДукхагIа, бола болхлой партийна дешара сете деша багIа.

Мехкдаьтта промыслови управлени дIахо дегIайоалаяра хоадамболлаш дола дакъа лаьцар планированен экономически стимулированен кердача система. Цу система шерра никъ хьабйиллар технически прогрессана а, хIаьта иштта болхлой материальни культурно - бытови боарам лакхбара а. Пятилетка тIеххьарча шера 30 процент дукхагIа реализаци яьй продукцена 1965 шерарчул, дукхагIа даьккхад мехкдаьтта — 29 процент, газ — 22 процент. Алхха материальни поощрене фондера тайнача ахча чотах болхлой юкъера адами 20 проценти кхыдараш а тIехьа лаьрхIача 26 процента лакхленад.

Укх пятилетке хьалдаь а даьла баха чуховша дIаденнад 3048 квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, вента ньача массадовна хIамани нийчаьнча кердача квартирашка чухайшаб мехкдаьттахой 95 дезал.

Болх бе йолаялийтай сменагIа 500 килограмм ехья белье юттош йола механизировании прачечни. Мехкдаьттахой бераша совгIал даьд — 140 моттиг йола берий беш - ясли хьалъяьй. Болх бе йолаялийтай «Космоса» яха продовольствении тикея хозяйственна товарий тикен.

Социально -культурни мероприятеи чуIе цIенош хьалдарен фонда чотах хьал а яь, эксплуатаце дIаеннай ахкан замалаь мехкдаьттахой бераша салоIачен ин» Iоабечен «Космонавт» яхача пионерски лагерера 120 моттиг йола бераш дийша дада 3 корпус. Цу фонда чотах бIаь совгIа путевка ийнай санаторешка, салоIача цIеношка бахийта, хIаьта иштта шоай дезалца цхьана 15 — 20 ди доккха Iаьржача форда йисте ихаб.

Болх бе йолаялийтай ши павильон; мерза хиши мороженеши йолха «Встреча», «Ока» яхаш.

Производство дегIайоалаяра фонда чотах эксплуатаце дIаеннай пос Карабулакера асфальтобетонни завода, промыслера Орджоникидзенен Грознен юкъерча пахьаги кхачалица а промыслера Ачалкхе кхачалица а, дIаьта шигта спецобъектага кхачалица а долха асфальт йилла накъхаш. ХIанз асфальтировании ... булааш латт Ачалкхера Заманкуле кхачалица.

Тха управлене мехкдаьтта доахараша, КПСС XXIV-ча съезда баха боагIача тайпара накъабахар дукха лелаеча социалистически яхьа юкъе а бaха, декхар тIаэ 1970 шера «Iаьржа дошуви» «сийна доатори» даккхара тIайна доккхагIа дола социалистически декхараш хинал хьалха кхоачашде.

С. БЫКАДОРОВ,
«Сунжанефть» НПУ планови отдела начальник.

Грозненски ремонтно - механически заводе дукха болхлой ба хIанинехьа шоай яхе шера задании кхоачашъяь. Цар цIерех йоахача хена цIьоагIча цеха кулгалхоши хьалхарчарца цIи йолаж тоаара - сварщика, коммунистически къахьегама ударника Черников Федор Степановича. Цхьа смена дIаяхийтац цо ший задани 130—150 процент кхоачаш ца еш. ХIанз шоллагIа шу да цо кердача пятилетка чотах къахьега. Ше доаха къахьегама толамаш цо хетаду КПСС XXIV съезда.

Дика производственник хиларе хьежжа общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац коммуниста Федор Степановича. Из ва цеха дивагIа лоархIаш вола агитатор, дружинник. Уж декхараш а кара кхоачашду цо.

СУРТА ТIА: болх беш ва товарь Ф. Черников .

И. Попово сурт.

МАССАНЕ ДЕКХАР

ХIинан хьурмат дар, къаьстта электрически йоахалев энерге кхомбар доккха хIама доргI нартен правительстван,

Промышленни предприятешка, коммунально - бытови гIулакхаш деча, совхозашка, колхозашка электроэнергех кхетамца пайда эцар боккхача лоархIаме гIулакх да.

Из дош мел лоархIам болаш да кхета а деш, «Халкъа боахамо электрически йоахалев энерги, довгор кхомбеш дIаахийтарах» болча СССР Министрий Совета соцамга хьежжа, электроэнерге кхомбара торонаш гучайоахаш, боккха пайда бу халкъа боахама вай республика предприятей болхлоша. Масала, укх шера хьалхарча ах шера вай республика предприятешка кхояьй 6,2 миллион киловатт - сахьат электроэнерги. Цу юкъа 1969 шера хьалхача ах шерага нийсдича арахецаче продукцие единицага дIайода электроэнерги 5 процент дIезигьеннай.

Цу хаькъе дика хьокхамаш дахад «Красный молот», Карабулакски газ чакхйоахача, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашка, кхыча дукхача предприятешка. Масала, дукхьал цхьан «Красный молот» заводе укх шера хьалхаоча ах шера 548 эзар киловатт - сахьат электроэнерги хкояьй. Из де вIаштIехьдаьннад плаваш а оттаяь цу гIулакха лаьодIа йола организационно-технически мероприятеш чакхьяхар бахьан долаш. Цу мероприятешта юкъе керттера моттиг дIалоац производства технологи тоаяро, керда техника юкъейоалаяро, электроснабжени эргаккхаро, технологически оборудованега бизза болх байтаро, цуи балха режим хуцаро, ца эша оборудовани дIадаккхаро, кхыдараш санна долча гIулакхаша.

Электроэнерге кхомбара боккха болх бу «Грозэнерго» энергосбыта энергоинспекце. Цо вIаштIехьдоаккх электроэнерги кхомбара йола предприятешта юкъера социалистически яхь. Ерригсоюзни конкурсе могаяь электроэнерге хьурмат дара йола предложенеш предприятешка дIа а йоаллийте уж балха юкъеяхьара тIахьожам лоаттабу, яхье итогаш еча дакъа лоац, гучайоах электроэнерге кхом ца беш, цул совгIа йоагIачул совгIа ца зехьа йоаю моттигаш.

Масала, укх шера хьалхарча ах бетта 7,8 миллион киловатт-сахьат электроэнерги йоаьй 16 предприяте йоагIачул совгIа, геттара а дукха электроэнерги йоаьяярех я Новогрозненски мехкдаьтта чакхдолха завод, Машиннакъа Грозненски участок, дукха комбинат, кхыдараш.

Продукце единицана йола электроэнерге удельни нормаш тIехь оттаяь моттигаш а нийсъеннай. Царех я «Пищемаш», № 2 йола «Автоспецоборудование», «Нефтехимзапчасть» заводаш, кхыдараш.

Цхьайолча предприятешка шоаш оттаяь электроэнерге кхомбара мероприятей планаш кхоачашьяц, кхомбара торонаш лехаш, хьурмат доацаш йоаю электроэнерги.

Вай республика электрослужба предприятей болхлой дукха балхаш де деза 1970 — 71 шерашка гуйрани Iани кийчо яра. Бокъонца ха деза предприятешта мел электроэнерги энергия, тIахьожаш лоаттабе беза шоашта оттаьча лимитех бизза пайда эцара, электроэнерге кхомбара йола мероприятеш белгалъе а уж кхоачашъяйта а еза, дIалуча электроэнерге норма арахецача продукце единицага хьежжа оттае еза.

Электроэнерги пайда болча тайпара дIаахийтар а цун бе боагIа кхомбар а предприяте хIара болхлочун декхар да. ХIара хьахьегамхочо цу дабиъера шай декхар дизза кхоачашдой, вай республике миллионаш киловатт-сахьаташ электроэнерги кхое торо хургья.

Г. КРАСНОВ,
«Грозэнерго» районни энергоуправлене энергосбыта инженер - инспектор.

Дулха фабрика

Дзержинскера (Горьковски областа) гаьна йоацаш хьалъеш латт Нижегородски хьахарч лелаю промышленни комплекс. Цуна юкъетIоргIа хьахарч кхеаба комбинат, племенной ферма — репродуктор, комбикормови завод, еррига почтуально - бытови услугаш а йолаш йола болхлой поселак.

Комплексера нах баха городок хьунагIа хьалъеш я. ХIанзе а хьалдаьд эттара хьалхара 113 квартира йола цIа, вIашагIделлад хIаранена 90 квартира йолаш дола ши цIа кхы а. ХIаьта цхьа шу даьннача гIолла баха керда чухоишаш бола дешл дIачуоцарга дукха квартираш йолаш делча ткъеста цIено. Хьайбаш леладераш лаьрхIа хьалъергья 600 моттиг йола клуб, юкъера школа, берий ши беш, торгови центр, бытови гIулакхаш ду комбинат, гостиница.

Нах бахача городокера наIи ахи километр гаьна я промышленни зона. Хийца хьалъеш латт откормечни комбината корпусаш.

Телерадиоавтоматика системаш юкъе а йоалаь дикагIа хилийта лаьрхIад механизаци. Доакхар кийчлеши дIадехкаши, доалхоте цIенъеш ...ура цIенъеш къаьстта шоай тайпара машинаш хургья.

Комплексана юкъейоагIа юхьанца дезз чакхъяллаца йола хьакхий дулх даккхара цикл. Чакхьаьа хIара дешна укхазара дIаккхухьийтаргья тулаь 300 хьахха. Хадденза чакхйоахача конвейера шера 12 эзар тонн дулх доахаргза.

Петр ВОСТРЫШЕВ.
(АПН).

ДИКА ДОАЛ ДЕШ КХЕБАЬБ

Укх шера лайха декхараш тIанйцадар Ачхой-Мартана района «Орджоникидзевский» совхоза сом кхебеча 4 бригада къахьегамхоша. 75 гектар я цар лелаю сомий бешамаш, царех 34 гектара тIа яраш сом луш я. План 166 центнер йолча цигара 200 центнер сом чуба дош деннадар къахьегамхоша.

ТIайица декхараш толлаша кхоачашду бригада.

Iамаш, кхораш, хьачаш хIанз чубена баьнинаб уж. Беррига чуийна сом 217 тонн хилар. ХIахта паччахьалхенга планал совгIа 51 тонн тайп-тайпара сом бехкаб.

Уж толамаш доахача къаьстта дика къахьийгад сом кхебечара Умарова Баьес, Юсупова Хьалимата, Киселева Надеждас, Тамкаева Мархас. Сом чуйара дийнахьара норма 170 килограмм йолча юкъера лаьрхIача 210—230 килограмм сом чуэц цар.

ХIана сихбенна айва чуэцаш ба сом кхеберая. Дика латтй айва. ХIара гектара тIара планал дукха дукхагIа чуэц из.

Бригадана юкъе а сом кхебеши баьцадаараш леладеши йола ши звено. ХIара звене 20 болхло ва. Лакха хьокхамаш даьхад укх шера Руденко. Аннас кулгалдеча баьцадаараш кхедеча звеной къахьегамхоша, 50 гектара тIа кабуц кхеньй цар. Из культура сихбенна чулхьаш боахв уж. План 150 центнер йолча 160—170 центнер кабуц чуэц звенос. Кабуц чуэцача къаьстта дика къахьег йижараша МуртазалиевгIар Субарси Напсатаси, Батаева Махасатас, Юсупова Хазиматас. Шоай дийнахьара нормаш юкъера лаьрхIача 130—150 процент кхоачашъю цар. Массанена а къахьегама масал гойташ бу болх звеньевае Руденко Аннас. Нормах 8 центнер гулье езача 14—16 центнер кабуц чуахь цо дийнахь.

—Тхоай къахьегама толамаш хургйолча КПСС XXIV-ча съезда хетаду оаха, — йоах бригада бригадира воа. Дитаев Заьламха. — ХIаьта тIадоагIача шера лакха хьувкъам кхебара хIанзе тешаме лард йоаллаш а да.

Айва чуэццашехьа Iажий, кхорий, хьачий гаьнашта юкъера йовкъаш органически удобренеш а йохкаш оахаш я.

Боккха пайда эц бригаде хьалха пайда ца эцаш хиннача производства резервах. Иштта, хьалха дIабихьа, бохка моттиг а йоацаш кхаьдиь дийнахь яьцкашка маьлхе, йоачшта къайл лоаттабера чуийца сом. ХIаьта сом боккха дIабала моттиг нийсъдалехьа царех 20 процент бохха а лий боар. Укх шера сом лоаттабе кхоаленаш хьалъяьй. Царна кIала Iийне 6—7 дийнахь уж лаьттача а ж хилац боахама.

М. ХАМАТХАНОВ.

Декхараш кхоачашдергда

КПСС XXIV-ча съезда сийна верда декхараш тIайицад № 2 йолча горбыткомбината коллективо. Бахача наьха хьашташ кхоачашдара шера план 20-ча декабре кхоачашъен планагIа лаьрхIачул совгIа 18 эзар сома маьха паха гIулакхаш дем лаьрхIад комбината къахьегамхоша.

Шоай дош дика кхоачашду цар. Бахача наьха хьашташ кхоачашдара нийс бетта план 101,8 процент кхоачашъяьй комбината болхлоша. Цу юкъа планагIа лаьрхIачул совгIа наха даь гIулакхаш 8 эзар сома маьха да.

Комбината коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт Юсупов Ахьмада кулгалду сахьатаи тоадеча цеха коллектив. Цу цеха болхлоша 16-ча октябре кхоачашъяьй наьха хьаштаи кхоачашдара итт бетта план, планагIа лаьрхIачул совгIа 1,5 эзар сома маьха гIулакхаш даьд цар.Къаьстта дика къахьегаш ба цу цеха мастераш Шаулов Семен, Шубаев Александр, Исаков Авари, иштта кхыбараш.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

КАРАГIДАЬННАРАША ГIАДВУГ

«Грознефтехимзаводы» объединене рационализатораши изобретателаши толамца кхоачашдаьд укх пятилеткагIа шоаш тIайида социалистически декхараш. Пхе шера паччахьалкхен фонд 7 миллион сом дала лаьрхIача. 4,5 шера 8 миллион сом гаьта ахча деннад.

Социалистически декхараш кхоачаш а тIеххкоачаш а деш ба Грозненски Новогрозненски мехкдаьтта чаккдоахача заводий, нефтемаслозавода. Грозненски химкомбината, производственно-товарни конторе, «Грознефтехимремстрой» треста рационализатораш.

Рационализаторий балха хIара дешка новкъостал ду партийни профсоюзни организацеша, хахкаьза йоакхо ю предприятей кулгалхоша технически прогресс Iалашъяра. новкъостал ду маьхера предложенеш тахаров уж балха юкъеяхьаьгя балха тIа.

Боккха толам баккхара новкъостал ду коллективни творчества.

Масала. Грозненски нефтемасло заводе И. Н. В В. Бездетне. Н. А. Тарасова Ю. И Липпера кхычар еннача предложенеех эргаьхар АВТ установка цхьайола хьалаш, чуэа продукт дукхагIа дIататтара кхы керда тенеш тIехар. П-3 П-4 яхача пишкий къаьст - къаьстача колоннай балха режим хийцаш дIа а яьха кхы ина болашагIа йола насосаш электромоторашн оттадир, цхьайола холодильник аппараташ дикка шеойир. Цу гIулакхо установки низ совбаьккхар. ТIакха дукхагIа хьакъестие яьлар мехкдаьтта сийда продукташ. Шера цо бу пайда — 83 эзар сом.

Грозненски химкомбината № 15 йолча цехе ин. В. М. Олифера, В. Г. Разделя кхычар еннача предложенеех алкилатора овсарле дикка даккхай, хIаьта оаропылбензола цхьан тоннах хьабоала кIиа 6,6 килограмм кIезигбеннаб. Новаторашa паччахьалкхенна елар 348 тонн пропилен, 232 тонн бензол, вента ахчаних лаьхIача 47 эзар сом пайда бир.

Мехкдаьтта продукташ ловушкашка дукхагIа хьалтаьар дукха производственно - товарни конторе ин. А. М. Рябов, Д. П. Гехлер, И. В. Литкин, Р. П. Сытенко юкъе а болаш йолча автоокй групп мехкдаьтта продукташ уж хьалтувьаьча воопка чутета механизировании устройства кийчйир. ХIанз уж тайпа устройстваш вIаоттаьй мехкдаьтта хьалтуьаьча еригача 24 секце. Цу гIулакхо торо хилийтар гIулакх деча наьха хала физически болх юстарбаккха. НПН-4 яхача цхьан Iанара насоса вна оператора гIоншачыча балха бала мукъабалий... ...а, Iалаьмате дукха хийи Iыш кхое, дIабода хала хьалхьташ, 6-эзарa кхоачаш кIезигбе, шера 12 эзар сом кхое лаьхIад.

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 43-12 йолча установке каталитически крекинга процесса автоматически Iувал делга вIаштIехьдаьнхад ин. И. С. Жукова, А. Т. Пивоварова, Я. И. Меньковске, В. Т. Суменова изобретенегIа. Цо тоаа хилийтай хьалхьоастадеш дола мотобензин 0,2 процент совдаккха, вента совлена гIа дукхха продукци ерахеца, хоатор 6 процентага кхоачаш кIезигде, капитальни ремонтие дIадоха ахча 13,5 эзар сом кIезигде, шера 31 эзар сом паччахьалкхен пхузкъе кходе.

Цу заводе ин. Г. И. Федотовен Т. П. Яковлевеса еннача предложенеех Г-49-I яхача установка вIашIгIьедлий полимеризаце бедала фильтраца еш йола аппарат. Цо установка балха овсарле лакхде, а шера 113 эзар сом паччахьалкхен пхузкъе кходе а торо хилийтай. Иштта кхыйола предложенеш а балха юкъейоалаяьй цига.

Дукха ха йоаппаш объединене предприятешка социалистически декхараш тIайицад кердача пятилетках (1971—75 ш.ш.) 7,4 миллион сом рационализаторски фонд вашагIтоха а парте XXIV-ча съезда сийна укх шера 1 июле денз 31 декабре кхачалца йолча хана 866 эзар сом ахча Iоаде а.

ТIайица социалистически декхараш кхоачашде коллектив оаргIаьнкхаьна дукха мероприятеш чакхйоах объединене. Министерства дIайоалаяьче изобретенеши рационализаторски предложенеши пропаганда ерен уж балха юкъеяхьарен 1971 шера 15 ноябре кхачалца йолча хана яхайнаяьча эстафета юкъеяхай объединене предприятеш. Цу юкъе доагIа вIаша хьалъян йолча предприятешка творчески харгIдаьнар дIа-хьа доахийтага, къахьегама овсарле лакхъяра, бедала, материалий, йоахала энерге, электроэнерге кхомбара, продукцега дIадодар лохдара, из дика хилийтара тIа-ерзаь йола отраслевн изобретенеши рационализацеши шерьелга.

«Грознефтехимзаводы» объединена. ВОИР-а областерой Совет, мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза обком хургья эстафетана доал деш. ВIашагIъедлай цхьана болх бергбола комисси.

И. АЛЕКСЕЕВ.
ВОИР-а Нохч - ГIалгIай областной Совета член.

ЭСТОНСКИ ССР-а промышленни кьисапе фуэш гулдаьга 22 боккхача специализированни бокхаме деш да. Цаххача механизаца, кое тIаре оалхазараш леладаран кхебераш Iажмаи ларда тIа хиттенна методаша новкъостал даьд продуктивность лакхъяра. Шера юкъера лаьрхIача хIара ахкача котама тIеххьара 250 фуъ гулду, хIаьта эзар фуъ гулдарга дIайода мах 41 сом да.

СУРТА ТIА: Таллиннерча кое тIерча оалхазарий фабрикера фуэш хоржаци дIаийс а деш лелащка дукхаши йола машина. Цуи балха овсарле — сахьате 9 эзар фуъ.

В. Горбунова сурт.

ТАСС фотохроника.

Къоарчоай - Черкесий автономни областъ. Российски Федераце дукхача областаштеа республикаштеа нахча йоаккха специалисташ кийчбеш я Первомайски поселкера № 12 йолу профессионально - технически училище.

Хlанз училище дешаш 275 саг ва. Нахча яккхара къайленаш lомае ювкъостал ду царна опытни преподавателаша.

Дешархой теоретически знанеш кхы тlа а чlоагlъю вай хана эттара толашагlа йоачча даймехкарчен доазол. дехьарчен оборудованеша кийчъяьча моттигерча нахча йоаккхача заводе.

Сурта тlа: лабораторни йоаккмаш деш ба цхьолнагlча курса дешархой ставропольчахка Плужникова Надежда (аьрдехьа) Къилбасеза - Хlирашкахьара деша сиа lаскилаева Тамарея.

К. Тарусова сурт.
ТАСС фотохроника.

Эзараш фаьлгаш ховш вар

Адыгейски лаьтта дlахьай да къаман фаьлгаш, хинна хlамаш, халкъа дувцараш, иллеш дика ховш болча нахаца. Ший хана сийлахь-воккхача писатела Максим Горьке моттигера фольклор дейзачул тlехьагlа адыгейски фаьлгаш дига могадаьд.

Кулгаца ядаьча фаьлгий, хиннарий, иллей бlаь совгlа три гульъяй Адыгейски метта, литература, исторе lилма-тохкама институте.

Институто гулдаьча дукхача фаьлгийн къахьарчу адыгейски налайн чулоацам дика бовзаш йоккхача говзалия лъабувцаш ва Чич Асланбек. Из отставкера эпсир Адыгея столице — город Майкопе болх беш ва. Каст-каста цунга хатта боля фольклористаш моттигера писателаш. Чич Асланбехах цар йовз: «Эзараш фаьлгаш, дувцараш, хиннараш, иллеш хов цу сага».

Бера хана дака цlа хезача сказителашкеи ашугашкеи ладувгlнача дукхадезаш хиннав Чич Асланбек, кулгайоазой журнал долаьдаь цо. цу тlа дlаязъяь я халкъа багахбувцама творчества произведенеш цар тlара выдержкаш, дукхха адыгейски кlоволтаьшн кишаш.

Халкъа фольклор довзаш волча Чич Асланбека ха яхача боккхийча наха дувцарагlа хов «Айдамиркан», «Хатхе Кочас», «Адыиф», кхыдараш санна долча халкъа адыгейски иллей истори. Адыгейски халкъа ашараш lалаьнате хоза локх цо.

Цо локхаш йола къаман халхаран ладувгlеи ашараш пластинкаш тlа дlаязъяь а моттигерча радио чу гlолла лекхаш а я.

КИРИМИЗЕ Жана.
(АПН).

ОЧЕРК

Дукха безача новкъа

ЦlИ ХЕЗА дикача, шоай професси дукхаезаш болча специалистех яздеш хул бера хаиве а шоай вахара никъ хьаржабар цар, аьле. «Зlамига волаш а шей вежарийи юкъарийн тийда оlезаш дехкар цо, хlаьта хlана виззза вола лор, хиннав цох», оалаш яху лорах. Из ала йиш яц Ведзижев Гlаьбартах. Хlанз тlехдика лор, lилмахо хиннавале а бера хана, кхувш воагlача хана цунна дагадара дешар лора говзал ше lомаергъа аьнна.

Дегlа оада, из боаллаш волча Гlаьбарта дукхаезар «шоь шоа» професеш; спорта тайп-тайпарча сешешка ухар: футболах ловзар, наьк дора, кlалтохаргах лахтар, бакъда къаьстта дукха езар бокс. Дика толамаш доахар цо ше кхаьч-кхаьчача. Иштта, кхувш воагlача хана боккхийчар шоллагlа разряд яьккхар боксагlа. Деша а дика дешар. Беррига дешархой санна ший уйлаш яр Гlаьбарта а дlахо йодача хахарча шай дахара наькъах. Бера хана мехкаьтта инженер хила безам бар (да Муса, воккха специалист, мехкдаьтта промышленносте болх беш вар цу хана). Цкъаза лакхача сигала кемаш деладу летчик хила уйла хуаьр; безам хулар гlаьнна форда тlа кеманиа лела а (Казахстански областе форда йисте уллача г. Гурьеве бахар Мусар). Фу дус бера хана нертачу па воагlаш! Ираз да ший ханнехьа ший вахара никъ харжа вlаштlехьалар, хlана аьлча эзаьа за на йоаеш ше хержа специальность йоаьра къахьега йиш я цу сага. Цхьабакъда цу гlулакхо цхьайолча хана бовраш боашш доккха новкъостал ду дайшлоамоша а. Цlарна йовз шоай берий уйлаш, цудухьа дукхагlча хана гlалат балаш уж дийай берашта хьехар деш. Иштта хилар Гlаьбартаца а. Ше мел вах баркал яхарга до ший даьна-нанна нийса, дика, сийлола говзал йовза новкъостал шийна дарах. Дале а цу хана, 1954 шера, итт класс чаккхьаьккхачул тlехьагlа, дукха раьза волаш тlадаизар цо даь, наьна хьехар — медицина харжар. Хlаьта бовраш бовшаш дукха сахча вийас, Батас, дукха дийша хьовкъал долча кхалсаго lэттара хьалха цо ноччий меттал даьккха М. Горьке «Нана» яха роман дийшадар цо) со цамогаш а я, цудухьа а сона ловра дика лор хьоа хилар, из деле а цlегlа лор хилар а ма дий доккха гlулакх, аьлча, Гlаьбарта дукъале яизар.

Алма-Ата медицински институте деша вахар. Толамца дlаелар цо приемни экзаменаш. 1958-ча шера, Нохч - Гlалгlай республика ялаеттаоттайича, Ведзижев Муса дезал цlабоагlа дай-мехка, хlаьта Гlаьбарта Москве Н. И. Пирогова цlерагlча шоллагlча медицински институте перевод ю.

Институте деша эттача хьалхарча деношка дезз дукхаезалу Гlаьбарта хирургия. Цудухьа къаьстта дукхагlа термии тlабьлийт студента хирургиях дола литературе дешара, lомадара. Къаьстта дукхаезавелар цунна хирургия Московски шоллагlча медицински институте дешача хана. Цу хана Москверча йиkлагlча городской больница хирургически клинике практикагlа вар. Дешарах дика кхеташ а, хlаьта ше хьалхьа гlулакх дика довзаш а вола студент Ведзижев каст-каста хьожавора клинике дежурни; кlирах цкъа, шозза, цхьаьца йолча хана, кхозза а. Цох за йиш и студент волча хана дезз шоашта институте луш хиина теоретически знанеш практикаца юзаш ха хинна хилар.

Институте дешаш волча Гlаьбарта оамалаш, из дешарах чlоагlа кхеташ хилар гучаьдаьлар хьехархочунна, хирурга нов. В. П. Охотскенна. Из вар юкъьанца Гlаьбарта хирургии кьеха волавеннар. Шоллагlа медицински институт толамца чаккхьаьккхачул тlехьагlа, эттара толашагlа вола выпускник хилларах тарра, ординатуре вут из — грамматологе клинике. Цига цунна хьехаш хул хирургие воккха специалист профессор В. А. Черновский. Ха па къовсаш болх бу къовача хирургаца профессоро, каст-каста беседаш ю. ший опыт дlайовзийт, доархlаме хьехарию ду. Цо даьче хьехарах грамматологи lомерал совгlа профессора В. А. Иванова клинике общехирургие lомае волалу Гlаьберт. Цу кафедре къовача ординатора хаддалза гlо деш хул ассистента Хиндажински Ирина Григорьевна. Цо новкъостал ду Гlаьбарта дlа мел доладу керда гlулакх кхоачашдара. Цудухьа

хургзолча lилманхочо дега йовхалла дагалуш ший хьехархой. Цу минуташка сирдайоал къонача специалиста денал дола юхь, ший тайпара, дег тlара йоагlа «оалгу бlарганашка. Хlанз ший хьалхарча практикаш лаьца дуьц Гlаьбарта.

— Ординатуре дийше хьалхара цу чаккхдаьлча Пензенски областа Бошмаково яхача поселко командировкагlа ваийтар со. Цlи хеза эрсий поэт Ю. Лермонтов лаьна Тарханы яхаш хиннача, хlаьта хlанз Лермонтово яхача юрта 60 километр гаьпа яр из поселок. Дагайоагlа 47 мехги оттадеш хинна районни зlамига больница. Хирургически отделени яр цу чу. Аха лар. Се цхьаь висар отделене. Цул совгlа поликлинике ухача цамогаш болча нахага хьежа везаш хулар, патологоанатомех судебни медикех болх а сона тlабисар.

Дукха болх бар юкъьанца болх бе зlаволавеннача къонача хирурга тlабисар. Цхьаьна йолча хана геттара чlоагlа кхерлора гlалат валар. Бийса юкъесахача ала хила на могаш вола саг воалавеш моттигаш дукха нийслора. Операци яиза аргйоацаш а хулар моттигаш. Иттсанна йолча хинако я уизахочун новкъостал на деш дlайода хlара минута. Хlаьта диагноз хоадамболаш оттаийна е. Фу дергда?

— Цхьа моттиг нийсъелар иштта, — дагалуви Гlаьбарта. — Бийсан кхалсаг йоалайир больнице. Хьежача апендицита белгалонаш яр гучайиннараш. Бакъда сона дагадехар медицински практикаца хулаш дараш, сай хьехархоша сайна даь хьехарш. Цlаькха а, цlаькха а анализ йир. Хlана аьлча нийса диагностика ма бий операце толам. Гучадаьлар кхалсага апендицит а йоацаш шерг хьовзаденна хилар. Операци нийса чаккхъьлар. Увахо сиха толелар.

— Дагадоагlа цхьакха а. Тиъаьра ваьнна юртара цхьа зlамига саг. Хlана желудка лар пуна. Хала лар цхьаь диагноз белгалье. Бакъда из нийса хилар. Хнахо вийрзар.

Къонача гlалгlай хирурго ший практика эттара хьалха чоалхаве операци йир — тийтар прободная язва. Доккха совгlат хилар хирурга, операце яь цхьа юкъ кьлча мела къажа уиахо вайча. Фу хурглар цу тайпара хала операци яьча хирурга цул доккхагlа совгlат! Дукха болх бир Гlаьбарта цу шин беттан ах беттан. Цудухьа цlаккха а загардзаргдац цунна цу денош хало, «атто».

Цlаьера Пензера, бакъда командировкаш чаккхьалаззар. Хьалхагlа хьожавир Склифосовске цlерагlча Московски скори помоши институте, цул тlехьагlа академика Б. В. Петровски кулгалдеча клинически хирургия lилма тохкама институте. Юза а дежурстваш, юха а операцеш.

Ординатура деша вах шин шу чаккхоалаш латтар «Чуранкха дийбехк меттаоттабар» яхача темах lилман болх язбир Гlаьбарта. Лорий журнала тlа ший къаьстта lилман статья хиларох тарра, кепатеха аравьлар из статья. Ординатора практически lилман балча бовкха матбир специалисташа. Цунна хьехар доре тlехь а ца воалдаш аспирантуре вахa. Бакъда Муса Гlаьбарта шийна хетар дир. Ше ваьча мехка, Нохч - Гlалгlайче, оlа а веза г. Грозне цхьолагlча городской больнице балхе вода из. Каст-каста ваша доккхалча из «сердаш» хьаа йиш яр ший вайнаьа:

— Ше кховаш. Дийнахь а бус а больнице хул. Цlагlа бlаргаго а йиш мичай яр-м.

Из бахь а дар. Цунна тешал дора цу хана цхьолагlча городской больнице болх беш хиннача хирурга Ахриев Рашида Хадже. Цо дувцар:

— Цкъа операци ем вар со. Гlаьбарт вар наркоз еш. Ший гlулакх тlехдика чаккхдаьккхар цо. Бакъда операци яьннача тlехьагlа а юхера дlаваланзар из. Эттlаеш хиннача пiшеводагlа доагlаш хинна цlий къамиргачу лаьа тарлора. Тlаьккха Гlаьбарта къамиргачу турбиат а елла кхераза даьккхар гlулакх».

Иштта дика, дукха беш хиннача балло торо хулийтар йоккха теоретически знанеш практикаца юзза. Хlанз ваха мегаргда аспирантуре а. Дог раьза долаш дlаэц Гlаьбарт Н. И. Пирогова цlерагlча шоллагlча Московски медицински институте тlема-полевойн травматологен клинике, вешта аьлча ше чаккхъьаьккхача институте. Ше хержача дукхабезача новкъа баьккха цхьаьккха а гlа бар из. Хержар диссертацийни тема — «Гонна хинна чов». Дlадоладалар юха а lилма лехарш. Хlаьта из да уналдоща хадданза болх бар, студенташца занятеш, дежурстваш. Иштта байхах, дешарах дика да аспиранта Гlаьбарта денош, сахьташ. Цо беча балха чlоагlа аьттув хул кулгалхочун хирургия доцента М. В. Громова хьехамех. Из а деррига ханар хьалха эдар хий—мекхе а доалол дехьа а арадаьнна медицински, кхыдола литература деша. Цу тайпара тlаlлертта къахьегаш дlадахар дешара шераш. Хала дар. Дале а кьийгача къаво торо килийтар диссертацена толамца защита е. Хlанз медицински lилман кандидат ва Ведзижев. Болх бу цо Подмосковни районе Обнински медицински lилма-тохкама институте. Цунца я цун сесаг Магомаева (лор а из а), хlаьта хургвола «Медик-академик» а (иштта оал дас-нанас шоай диьнагlа шу долча кlаьнках).

Иштта вах, болх бу, деш вай мехкахочо, хирурга, lилмахочо Ведзижев Муса Гlаьбарта. Цун, ираз да, цунна кораьаьб бакъьхьара а дукха беза а вахара никъ.

Башир ЧАХКИ.

СУРТА ТlА: Гl. Ведзижев.

Боьалал дехьара

АНВАР САДАТА ДАЬ' КЪАМАЬЛ

КАИР. 20 октябрь. (ТАСС). ОАР-а Президент Анвар Садат селхан Генеральни штаба помещене чу вlашагlкхийтар ОАР-а гlеранишарча инзий лакхехьарча эпсарашца. Вlашагlкхийттача вар тlемо министр Мухаммед Фавзий Генеральни штаба начальник Мухаммед Садеки.

Суьшки кицала хоне 3 батта тlом сецlбара хьакъехьа аьча, 5 ноябре ха чаккхйоалеча соглашених лоацa ше дувцаш. президента болгалдаьккхар, нагахьа санна цlенйоаттан эффективни контакташ делар гхуле мара цу соглашеце ха дlахо йlаьхье ОАР раьза хург на хилар. «Нагахьа санна тlом соцабарах йолча соглашеца на цоллагlа ха оттаира вай раьза хуле, — аьлар цо, — на эттара тlехьара ха хургаь, хlаьта кхы дикко на дlаьхъара вай раьза а хургдац».

Анвар Садата даьче къамаьла тоттал доккха дакъа дlалелар египетско - сирийски гlулакхашa. Вlашагlкхийтта lарбий Республикеи Советски Cоюзи цхьана дукъала я юкъарча моcтагlчоа — дуьнен халкъашта юкъерча империализмана.

Президента дагадохийтар, Советски Союзо эффективни новкъостал дар бахьан долаш ОАР-а аоепцача хана тешамех дика чlоагlъьаьа обороноительни лини. Вlашагlхьалар а укх тlехьарча кхерь шера ОАР халкъ чlоагlа дукхальоттадалар дукхаг дакъе Советски Союзо ОАР-а даьча новкъосталца дувзадenna хилар а.

ЗУЛАМХОЙ КlАЛХАРБАХА ГlЕРТ

АНКАРА. 20 октябрь. (ТАСС). Хьалхагlа хоам баь хиннача тайпара, турецки lандалаша хlанз а къоастадьдац «АН-24» яхача советски самолета экипажа бандитски лов даь ши зуламхо —пих боаберш хьабаларах дола дош. Турце юстице министерства официальни викало хьаххайкадаьд, цу бандитий чьахъехаре «дош къоастадлесьа кlира е дукхагlа ха яла тарлуж аьнна.

Цунна лувзаденна шийна теркам тlаозаш да Турцеца ниа тlехбахьа гlерташ Франс Пресс агентства белгал на дакхlара «самолет дlайнгараш дlа на дулга дlадехаш» йола массе тайпара бlоха эмигрантски антикоммунистически организацеш сарпатlйовлар. Хоам бу, хlанзале а США-ра цу гlулакха Анкаре баьхкиб «литовски эмиграций организаце кулгалхой» яхаш.

Цешоаккхаш да, белгалара турецки гlоараш, гучо, нар яхачунга ладувгlа безам болаш хилар, хlаьта из хьаьвокх, белгале аьлча, Трабзон яхача городерча суда хьалхарча инстанце баьча соцамо а них бовбаь ши зуламхо Советски Союзa хьовалара хьакъехьара геттара дика хлетадаша дола дош къоастадела тlехьедехаро в.

АММАН. Иордане столица, берриге мохк а санна, боаррамеча вахар чу йоагlаш латт укх деношка. Города централни районашка рынкаш, дукхагlа йола тикаш хьайийллай, болх беш я учреждеиеш, къаьст-къаьста предприятеш, лела йолеennай городской транспорт. Продукташцен хищек дикагlа lалашбу нах. Арахьарча дуненарa буваш юхаметтаотташ латт. Волх беш а дуней хилкъашта юкъера Аммански аэропорт.

К. Дукарева сурт.
ТАСС фотохроника.

Даьхе юташ дlаух американцаш

ВАШИНГТОН. 20 октябрь. (ТАСС). Вlашагlкхийтта Штаташ юташ гlа-тlа дукхагlе американцаш дlаух дикагlа дола вахар лехаш. Аллаш укх шера, аьлу «Вашингтон пост» яхача газета, мелкара дlавахав 40 эзар саг. Дlаухачарех дукхагlа бараш Канаде, Австрале. Малхбузен Европа мехкашка ух. Керттерча дакъе уж ба, газета деча тешалагlа, Вlашагlкхийттача Штаташкара корадьни политически хала хьалаш бахьан долаш дlабаха лаьрхlа интеллигенце викалаш квалифицирование боллойа.

Квебек яхача провинцера хьал

ОТТАВА. Дукха ха йоацаш «Квебек мукъаьккхара фронт» яхача сепаратистех организаце чlенаша водавьь вихьа Квебек яхача провинцера къахьегама министр Пьер Лапорт 18 октябре эгча уьаш кораала Монреале, Сент-Хьюберт аэропорта районе.

Иштта вихьача кхьакханех — английски торговни миссе болхлочох Дж. Кроссах хlанз укх сахьата хаьнар фуа дош дац. Цхьайолча, официально бакъаь йоацача информационни агентствий сведенеех, из а иштта вийнав.

Квебека провинце правительство П. Лапорта Дж. Кросси кlелхарбахар духьа сепаратисташа дlадеха наьахоа хlаммаш хескьашде раьза хиннай, цхьабакъда, тlехьарчарна цунах кхоачам хиннабен.

Хьалхагlа дола баьча тайпара, хlанз эттача хьалеца дувзаденна «Тlеха хахарча гlулакхий хьакъехьара закон» арадаьккхад Канада правительства. Законагlа еш дьнна хьакхайкаьд «Квебек мукъаьаккхара фронт» яха организаце. Полицено ениай lалаьмате йоккхий бокъонаш, цхьайолча городашка лувцаш чубехх нах.

(ТАСС).

Предметаш хьехар тоадара

Керда хlамаш кlеаига юкъеэтаьаар профтехобразоване системе дешара керда шу доладуш. Хlаьта а эттара белгалагlа дола, республикa методически практике йоккха событи а хинна дlаьтта керда хlама лархlа йиш йоаж а № 10 йолча технически училищера обществоведене кабинет. Из а вай республике эттара хьалхара а Российски Федераце шоллагlа а НОО-х — дешар lилман лара зlа вlаштlехьданьяра методех— эттара дикагlа найда яцш йола профтехобразоване системера кабинет. Классашкарча паргаштех гlандаштех хьекха бlарга етта, кремови бос бола бесар. Вешта, «паргаш» яха къаенна термни укказа вlашагlоахкаче башхаволча чассадола хlама — учебникашта лаьрхlа йашкаш, истолаш, гlандаш цхьана долча конструкцена терье хала да. Из йолла хlака ийина lотlачlоагlъаь я — цу тайпара дlадоахах гlандаш истолаши дlа-юха эттача хана массаза а хулаш дола тата.

Корий санагlаш а чухьарча оагlорахьа иштта кремови басар хьекха да. Дешархой бlарг шийна тlаозаргболаш йола цхьаьнкха lагта во бенаш гlа, цхьаннахье а басара цашха зац. Керттерчоа — хьехархочоа уйла тlаозаш да долча хlама. Цу гlулакха кабинето пун мукьагlа йитай lилман технически средствий бlарчча комплекс. Шоай тайпара белгалонаш дукха йолаш я кабинет. Цун бéрига хьалхашнакьара пен нийсса урлатт, стеклопластика тlалотаь бlарчча цхьа lоакъа санна бе. Стеклопластика тlа нийсача мугlарчех тlаьхуьандаь бурув хьастамаш доахк, цхьа сантиметр хиллал арахьа а долаш. Цlаьхха дlагlахьежаче, уж сенна диттад ховш дац. Педагого, пена дlагlа а захе, цунах йоалле нуl хьаелара тlара цхьа пашка хьаэтl. Цунна юкъе йоаж нийса тийда ватмана листаш, листаш тlа я таблица, цифраш, сурташ, диаграммаш, вешта аьлча урока темайна хегаь гуччахьара материал. Эшаш ня таблицаш пена тlа дlатlалетю кнопкаш а, е уж хьальхака хьастамаш а, хlаьта цунна цхьана автоматически дlадола чlоагlа безача маьнера теркамаш йоаеш дола совнагlа дlа-юха лелигга. Цкъа меттахьа хьайча таблицаш бурув хьастамашта юкъеоттаю, тlаккхо гойтарг пособи болх хlеболабе мара на беззаш кийча в. Шоаеc найда эдаргa хьежжа иттен сихеи хувцалу пособеш.

Цу пенах йоалла шоллагlа нуl хьасллаелча, гучайоал кlоартача оагlулга чура киноэкран. Панела тlара кнопка тоlаеш волча педагого кулг меттахь хьайча, экрана тlа гучайоал lомеш йола теме гойташ долча звуковой кино кадраш. Переключатель цlаькха хьал-lо техача экрана тlара диафильма лелаш йоаца кадраш хьооттт звуковой кинона меттел. Педагога бе йоаллача электрифицированни указках аьнкар хулаш йола гlажжал хул, из дlа-юха массаза хьое экрана тlара кадраш шоайла хувца а луш.

Белгалдоалаш да, кино къокхача а диафильмаш хьокхача а пене хораш дlахъувлаш ха йоае езаш па хилар — оагlага чура боадо клоачаш болаш я экрана тlа шьарех къоастам болаш хьахокхара. Цхьабакъда, тlаккха нийараш дlакъовлалу экран къайла а йоаккхаш гигиеническеlен безрам бовлаш хозагlен хиларна на довле массазарча ардакхиз доскал эргаш доаца классни доска а хиле автоматически дlаотт.

Пенах йоаллача цхьаькха нийара хьасел нийсача мугlарчегlа латтача книжкаех йиза йола шкаф. Бокъонца уйла в еш, хьалха - тlехьа нийсдаь латт темиш деррагlа lомаергйоla цу чура книжкаш. Кабинета вокх пенна хьальул доска. Доска тlа — къоасталуш Ийла Ленина барельефи цул нитатен. Цхьабикъда доска хьахьовзале мара дезаш (иналтамех ул), тlаккха классера хозагlа йола декаративни хlама гойтара пособи а хиле дlаотт. Доска вокх оагlорахьа хьальолла ул дунен политически карта.

Цу кабинета ерриге электрови кинои къайленаш гучайоахаргьяш вай. Уж гlад а баха юнаргьа шоана Заводской районерча № 10 йолча технически училище.

Ала делаш да, уж деррига керда хlамаш дешара процесса эттара хьалха юкъедахьар училища обществоведене преподаватель Людмила Михайловна Скорик яйдар. Хlаьта уж йоала хlамаш кийчъярш училища ший мастерий В. А. Карпенко К. Н. Осолкера, А. М. Шавина говза кулгаш да. Белгалдоалаш хlама да, дешара процесс цу тайпара вlаштlехьаькха вlаlла хала ца хилар — шоллагlча технически училищага ший визапа кийчьюлургьа из.

10-ча училища башха дика инициатива хьахца кийча я лакха культура йола ТУ — 26 яха училище. Цхьабакъда, ераш дарел в тlехбарга; хлавно йола обществоведене кабинет ТУ-10 новкъосталатлургкхаза цхьан хинна эстетикан политэкономен кабинет а хинна дlаоттараш.

Е. ЧЕБАЛИН.

Шовзткъеи иттлагlа ВУЗ

БУХАРЕСТ. (АПН оеб. корр.). Республика лаккхерча дешара заведенешка керда дешара шу долаелаьа. Шоай нийараш хьайийлай, сонах санна 49 университетох институтон а на елзаш, 50-ие. Болх бераш юкъе ялай хьы цхьаькха вуз а — Хунедоаре, металлургий говзле. Цо кийчбергда кхут технически специальностагlа бола специалисташ. Укх гаргахьарча хана институте хьаллаш я сайрийнара отделени, хlаьта цига, балха тlара а ца буклаш, инженерни образование яккха йиш хургья моттигерча предприятей болхлой.

Ф. АНГЕЛИ.

МИНСК. Побед майда.
В. Кузеев сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллеи Грознен хувцалуш моркхаш а йолаш, йовчаш а йоацаш, малхбоалехьара гlаьххьеча боараме мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гlолла 15—20. Грозне 17—19 градус йlовхал йолаш хилей тарлу. 23 октябрера 26-ча октябрга кхаччалца моркхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоадамe йовчаш а йоацаш, цхьанайолча моттигашка дохк а доалаш кьулйи малхбоалехьара гlийло, гlаьххьеча боараега кхоачаш мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 3—8 градус йlовхал, ца чаккхйоалаш 4 градус йlовхалгаре 1 градус шалалга кхоачаш, денощка 8—13 градус йlовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладувгlа, хьажа

РАДИО
22 октябрь

6.30 — «Юртара вахар» (гlалгlай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачей программа. 8.22 — Нохч-гlалгlай махкарий иллеш. 8.45 — «Парте дош халкъа юкъе» (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Юрта бохкаме хьалхадаттараш, шоана бола концерт. 16.30 — Къона тlехье (нохчий меттала). 16.45 — Халкъа хlахоажи болх беш ба (эрсий меттала). 17.00 — КПСС XXIV съезда вакъалоахаш. «Колхоза коммунистий кхьа керте латт» кху корреспонденци (гlалгlай меттала). 17.15 — Ашараш. 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.05 — «Берий школе кхетамца кхедара дехараш» яха беседа. 18.20 — Берашта фильм. 18.40 — Телевизиони кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Производства экономически пайда лахбар. 19.35 — Коммунистеш хьалха латт. Парте Пожай-Юрта райкома секретаре Янгульбаева къамаьл (нохчий меттала). 19.50 — Шоана, берашт. 20.10 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.25 — «Вокхагlйола йиша» яха кхолластенни фильм. 22.10 — Документални фильмий киножурнал.

РАДИО
23 октябрь

6.30 — Юрта lуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачей программа. 8.22 — Дунеевски оперетташ йола фрагмент. 8.45 — Къона тlехье (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Авангард» яха радиожурнал. 16.30 — «Юртара сийре» яха корреспонденци (гlалгlай меттала). 16.45 — Нохч-Гlалгlай лирически иллеш. 17.15 — «Тешам боларо декхарийла ву» яха депутатах дола дувцараш (нохчий меттала). 17.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.05 — Берашта фильм. 18.25 — Лора беседа. 18.30 — Хlанзарча хахарча сага сурт. Мастер Витерханов (нохчий меттала). 18.40 — Телевизиони кердадараш (гlалгlай, эрсий меттала). 19.05 — Хоамаш. 19.10 — КПСС XXIV съезда вакъалоахаш. Технически культураш хиннача чуэце. 19.25 — Передачей программа. 19.30 — Хоккей йола СССР-а чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Динамо» (Москва) Ленина цlерагlча Центральни стадионера передача. 21.45 — Хlанзарча хандаре сага. 15-гlа сезон.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; белгалхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран промышленностен отделий — 3-42-30; юрта бохкама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни культуры промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05227. Заказ № 10199.